

FORVALTNINGSPLAN

Byfjellene Nord

Veten, Høgstefjellet, Nord-
gardsfjellet, Tellevikafjellet og
Geitanuken

BERGEN
KOMMUNE

Sammendrag

Forvaltningsplan for byfjellene nord er den tredje oppfølger av plan for sentrale byfjell (2000). Arbeidet med forvaltningsplan for byfjellene nord er bl.a. forankret i nevnte plan, samt vedtak av kommuneplanens arealdel 2006 – 2017 (2025). Planen skal foreslå en langsiktig byfjellsgrense (markagrense), fremme friluftslivet og landbrukets interesser og bidra til etablering av forvaltningsstrategi for området. Forankring og mål for planarbeidet er nærmere omtalt i kap.1. Planen omtales videre som BN.

BN omfatter Vetten (486 moh), Høgstefjellet (464 moh.), Nordgardsfjellet (355 moh.), Tellevikfjellet (391 moh.) og Geitanuken (304 moh.). Vetten og Høgstefjellet er de to høyeste fjelltoppene i området og representerer et «høyfjellslandskap». Fjellområdet utgjør et areal på ca. 12 km². Geitanuken med Novarinden, Ulsetvarden og Toppefjellet skilles fra det øvrige fjellområdet av Salhusvegen og utgjør et areal på ca. 2,5 km². BN omfatter store deler av Åsane bydel og er et svært viktig nærfriluftsområde i en bydel med ca. 40 979 innbyggere (2015).

Planens kapittel 2 – 10 beskriver området nærmere og tar opp tema som geografi, natur- og landskapskvaliteter, kulturminner, landbruket og friluftsliv og fysisk aktivitet, tekniske inngrep, samt eiendoms- og adkomstforhold. Til beskrivelsene er det utarbeidet en rekke temakart.

Det er registrert få naturtypelokaliteter med høy eller middels verdi. Det er heller ikke registrert spesielle viltkvaliteter i området.

Åsane har et variert landskap. Det varierte landskapet gir også stor variasjon i kulturlandskapet, fra åpne, flate arealer i Hordvik til bratte, steinrike områder ved Baugtveit. Fjellene har en høyde på 3-500 m med mellomliggende daler og forsenkninger. De fleste områdene som skiller seg ut som opplevelsrike, er tilknyttet jordbruket. Spesielt karakteristisk er Melingen/Espelen mellom Midtbygda (Åsane senter) og Vettenmassivet. Kulturminner som steingarder og utløer i området utgjør en betydelig historisk verdi.

Brukerinteressene i BN er hovedsakelig knyttet til landbruk, skogbruk og friluftsliv. Deler av randsonen til fjellområdet er definert som sammenhengende landbruksområder (KPA). I denne sonen finner vi også flere større felt med plantet gran som nå er hogstmoden. I den forbindelse pågår det bygging av skogsveier i området (2015). Store deler av området er viktig for friluftslivet. Området benyttes først og fremst som et nærfriluftsområde. Korte turer (1-3 timer) er nok mest vanlig, men det er fullt mulig å gå Åsane sin variant av 7-fjellsturen. For skoler og barnehager har området en høy verdi knyttet til undervisning og lek.

Planens kapittel 11 omhandler etablering av en langsiktig byfjellsgrense, forvaltningsmessige utfordringer og retningslinjer for fremtidig forvaltning. Planområdet er inndelt i forvaltningssoner, som er et hjelpemiddel til å kunne tilpasse forvaltningen til ulike utfordringer som en står ovenfor i ulike deler av området. Sonene inndeles i brukssone og vernesone med underkategorier.

Det er videre foreslått tiltak (oppfølgingsoppgaver) og et handlingsprogram basert på registrerte behov.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Definisjoner og begreper	6
I Innledning	8
1.1 Sentrale føringer	8
1.2 Lokal forankring	10
1.3 Sammenheng til tidligere forvaltningsplaner	12
1.4 Hva forvaltningsplan for byfjellene nord (BN) tar opp	12
1.4.1 Mål for planarbeidet	12
1.4.2 Byfjellsgrensen	13
1.5 Registreringer	13
1.6 Planområdet, planform og organisering	14
2 Fjellområdet Veten - Høgstefjellet - Nordgardsfjellet - Tellevikafjellet og Geitanuken	16
2.1 Områdebeskrivelse	16
2.1.1 Vegetasjon	18
2.1.2 Nedbør	18
2.1.3 Geologi	18
2.2 Sammenheng til tilgrensende naturområder	18
3 Natur- og landskapskvaliteter	19
3.1 Planteliv	19
3.1.1 Rødlistede arter	20
3.1.2 Dyreliv	20
3.1.3 Samlet vurdering	20
3.2 Landskapskvaliteter	22
3.2.1 Naturlandskapet	22
3.2.2 Kulturlandskapet	22
4 Kulturminner	24
4.1 Spor etter tidligere ferdsel i området	24
4.2 Bebyggelsesstruktur	24
4.3 Enkeltobjekter	26
4.3.1 Konstruksjoner i vann/elv	26
4.3.2 Steingarder og utløer	26
4.3.3 Torvhus	26
5 Landbruket	26
5.1 Jordbruk i Bergen	26
5.1.1 Jordbruk i planområdet	28
5.1.2 Arealstatus	28
5.1.3 Gårdsbruk i drift	28
5.1.4 Aktiv gårdsdrift og friluftsliv	29
5.2 Skogbruk i Bergen	29
5.2.1 Skogbruk i planområdet	30
5.2.2 Forvaltning	30
5.2.3 Skogsveier og avvirkning	30
6 Friluftsliv og fysisk aktivitet	32
6.1 Friluftsliv	32
6.1.1 Friluftsliv og folkehelse	32
6.1.2 Friluftsliv i byfjellene nord	32
6.1.3 Tre turområder	35
6.1.4 Jakt	35

6.2	Idrett	35
6.3	Undervisning, uteskole og aktivitet	35
6.3.1	Områder for undervisning, aktivitet og lek	36
7	Tekniske inngrep	38
8	Eiendomsforholdene	40
8.1	Offentlig eiendom	40
8.2	Privat eiendom	40
9	Adkomsten til området	42
9.1	Hvordan komme til området	42
9.1.1	Kollektivtransport	44
9.1.2	Parkeringsmuligheter	44
10	Områder, anlegg og stier i BN	45
10.1	Viktige turveier og stier i området	45
10.2	Viktige områder for opphold og rekreasjon	47
11	Fremtidig forvaltning	48
11.1	Langsiktig vern av forvaltningsområdet - byfjellsgrensen	48
11.1.1	Byfjellsgrensen i dag	48
11.1.2	Byfjellsgrensen	49
11.2	Behov for vern innen forvaltningsområdet	50
11.2.1	Biologisk mangfold	50
11.2.2	Kulturminner	51
11.3	Landbruk og friluftsliv	51
11.3.1	Landbruket og friluftsliv - utfordringer	51
11.3.2	Tilrettelegging for friluftsliv	53
11.3.3	Standard for tilrettelegging	53
11.3.4	Forslag til tilrettelegging	54
11.3.5	Skogbrukets behov	56
11.4	Soneinndeling og differensiert forvaltning	58
11.4.1	Vernesonen	58
11.4.2	Brukssonen	58
11.5	Retningslinjer	60
	Friluftsliv og idrett	60
	Landbruk	62
	Oppsyn, utrykninger, øvelser, undervisning m.m.	63
	Motorferdsel	63
	Tekniske inngrep	63
11.6	Handlingsprogram og budsjettmessige konsekvenser	64
12	Detaljkart - Forvaltningsplan for byfjellene nord	67
13	Referanser	76
14	Oversiktsliste foto	78
15	Oversiktsliste kartblad nr. 1 – 14	78
16	Vedlegg	79

Definisjoner og begreper

Allemannsretten	Beskriver retten til fri ferdsel og opphold i naturen, som er en historisk rettighet hjemlet i friluftsloven. (Lov av 28.06.1957 om friluftslivet).
Brukssonen	Områder der bruksmessige hensyn i sterkere grad gjør seg gjeldende, for eksempel knyttet til skogbruk og mer tilretteleggingskrevende deler av friluftslivet.
Biologisk mangfold	I naturmangfoldloven § 3 c defineres biologisk mangfold slik: Mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene.
Byfjellsgrensen	Grensen mellom byfjellsområdene og byggesonen (øvrige arealbrukssoner). Avgrenser byfjellene som forvaltnings-enheter.
Byfjellsrådet	Faglig samråds- og samordningsorgan for myndigheter med ansvar og interesser i byfjellene, og andre aktører med interesser i byfjellene. Rådet ble etablert 4. september 2001.
BN	Forvaltningsplan for byfjellene nord – Vetten, Høgstefjellet, Nordgardsfjellet, Tellevikafjellet og Geitanuken omtales i planen som BN.
Dekar	Arealenhet, særlig for jordbruksareal. 1 dekar = 1000 m ² .
Friluftsliv	St. meld. Nr. 39 Friluftsliv definerer friluftsliv slik: «Opphold og fysisk aktivitet i friluft med sikte på miljøforandring og naturopplevelse».
Fremmed art	Arter som er spredt ved hjelp av menneskelig aktivitet til områder der de ikke hører naturlig hjemme.
Fremmed skadelig art	Arter som kan true stedegen biologisk mangfold og/eller dyr eller planters helse. Utgjør kun et utvalg av de registrerte fremmede artene i Norge.
Forvaltningsplan	Et verktøy for å få fastlagt rammer for en ønsket og målrettet forvaltning av byfjellsområdene. Foreslår en langsiktig byfjellsgrense og skal bl.a. fremme friluftslivet og landbrukets interesser. Utarbeides som temaplan utenfor plan- og bygningslovens (PBL) plansystem. Har derfor ikke direkte rettsvirkninger overfor allmennheten eller grunneiere. Byfjellsgrensen innarbeides i KPA og forvaltningsplan sammen med kommuneplanens LNF-status legges til grunn for arealforvaltningen.
Kulturlandskap	Landskap som er klart påvirket av menneskelig virksomhet, men som har bevart hovedtrekkene i den opprinnelige natur.

Kulturminner	Alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Slike kan blant annet bestå av hus, industribygg eller fartøyer. Kulturminner kan også finnes i utmark eller under dyrket mark, som for eksempel tjæremiler, kullgroper, gravhauger, jernvinner, rydningsrøyser eller boplasser.
Kubikkmeter	Brukes til å angi volum av tømmer. En kubikkmeter er volumet av en kube hvor hver side er en meter lang, og tilsvarer 1000 liter.
KPA	Kommuneplanens arealdel 2010. Omfatter plankart, bestemmelser og planbeskrivelse hvor det framgår hvordan nasjonale mål og retningslinjer, og overordnede planer for arealbruk, er ivaretatt. Plankartet skal i nødvendig utstrekning vise hovedformål og hensynssoner for bruk og vern av arealer.
LNF	Landbruks-, natur- og friluftsområder. Arealkategori i kommuneplanens arealdel.
Naturlandskap	Landskap som ikke er påvirket og endret gjennom inngrep fra menneskenes side i vesentlig grad, slik at de naturlige økologiske systemer er opprettholdt.
Naturtyper	Et praktisk, forvaltningsrettet verktøy for å kunne dele inn naturen i enheter egnet for avgrensning og kartlegging.
Rødliste	En oversikt over plante- og dyrearter som på en eller annen måte er truet av utryddelse eller utsatt for betydelig reduksjon.
Stedegen art	En art som befinner seg innenfor sitt naturlige utbredelsesområde (hjemmehørende art).
Soneinndeling	Hjelpemiddel for å kunne tilpasse forvaltningen til ulike utfordringer som en står overfor i ulike deler av området. Ulike deler av marka (byfjellsområdene) bør forvaltes ulikt i forhold til områdenes betydning og funksjon for friluftslivet og de verdier og bruksforhold som skal ivaretas.
Svartelistet art	Art som er registrert som reproduserende i norsk natur og som er risikovurdert til å utgjøre enten svært høy (SE) eller høy (HI) økologisk risiko overfor stedegent biologisk mangfold.
Vernesonen	De deler av området som ønskes mest mulig «urørt», av hensyn til vern av natur, landskap, drikkevann og den del av friluftslivet som ikke forutsetter tilrettelegging av betydning. Sonen har ikke et formelt juridisk vern og vil derfor ikke være bindende for grunneiers rett til å utnytte sin eiendom i samsvar med f.eks. landbrukslovgivningen.

I Innledning

Marka- og fjellområdene i nærheten av de store byene er noen av de viktigste friluftsområdene en har i landet, både fordi de byr på attraktive muligheter for friluftsliv og naturopplevelser gjennom hele året og fordi svært mange mennesker kan nytte seg av disse områdene til daglig. Det oppfattes derfor som et regionalt og nasjonalt ansvar å ivareta og forvalte «markaområdene». Dette kommer klart fram ved omtalen av bymarker i stortingsmeldinger og offentlige utredninger de senere år. Sentrale stikkord er folkehelse, friluftsliv, tilrettelegging.

I.1 Sentrale føringer

Av dokumenter på nasjonalt nivå med særlig relevans for arbeid med forvaltningsplanen nevnes:

STORTINGSMELDING NR. 39 (2000-2001), «FRILUFTSLIV, EIN VEG TIL HØGARE LIVSKVALITET» her fastsettes strategiske og nasjonale mål for friluftslivet slik:

«STRATEGISK MÅL:

Alle skal ha høve til å drive friluftsliv som helsefremjande, trivselsskapande og miljøvennleg aktivitet i nærmiljøet og i naturen elles.

Nasjonale resultatmål:

1. Friluftsliv basert på allmannsretten skal haldast i hevd i alle lag av befolkningen.
2. Barn og unge skal få høve til å utvikle dugleik i friluftsliv.
3. Område av verdi for friluftslivet skal sikrast slik at det fremjar miljøvennleg ferdsel, opphald og hausting, og at naturgrunnlaget blir teke vare på.
4. Ved bustader, skuler og barnehagar skal det vere god tilgang til trygg ferdsel, leik og annan aktivitet i ein variert og sammanhengande grøntstruktur med gode samband til omkringliggjande naturområde.»

For å nå disse målene er det bl.a. nødvendig å arbeide for en helhetlig og langsiktig forvaltning av markaområdene. En markaplan er et verktøy for å oppnå en slik målrettet forvaltning. Til hjelp i dette arbeidet har Miljødirektoratet utarbeidet en veileder for planlegging av by- og tettstedsnære naturområder.

Sammenhengen mellom helse, natur og fysisk aktivitet har fått stadig større oppmerksomhet de senere år. Dette gjenspeiles i følgende planer og stortingsmeldinger:

HANDLINGSPLAN FOR FYSISK AKTIVITET 2005 – 2009. «SAMMEN FOR FYSISK AKTIVITET».

I handlingsplanen fremkommer det nasjonale ansvaret for fysisk aktivitet som virkemiddel til å bedre folkehelsen. Handlingsplanen er en samlet strategi som omfatter tiltak på flere samfunnsområder og arenaer – i barnehage, skole, arbeidsplass, transport, nærmiljø og fritid.

STORTINGSMELDING NR. 34 (2012-2013) FOLKEHELSEMEDLINGEN.

I Folkehelsemeldingen setter regjeringen seg som mål:

- at Norge skal være et av de tre landene i verden som har høyest levealder

- at befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale helseforskjeller.
- at vi skal skape et samfunn som fremmer helse i hele befolkningen.

I FOLKEHELSEMEDLINGEN KAP.3 «ET MER HELSEFREMMENDE SAMFUNN» STÅR DET BL.A.:

«Kortreist natur og friluftsliv.

Gåing og fotturer i skog og mark er den vanligste fysiske aktiviteten i alle aldersgrupper. Ved selvrappotering oppgir tre fjerdedeler av befolkningen at de går tur, og dersom vi spør folk hva de ønsker å gjøre mer av, skårer fysisk aktivitet i naturen og i nærmiljøet høyest. God tilgang til kortreist natur og aktivitetsvennlige bo- og nærmiljøer er sentralt for å fremme fysisk aktivitet i et livsløpsperspektiv. Regjeringen vil derfor ha økt satsing på nærfriluftslivet og fortsatt verne om allemannsretten.

Kort avstand til naturområder og gode forbindelser til sti- og løypenett reduserer terskelen for bruk av skog og kulturlandskap til rekreasjon, trening og avkopling. Dette fremmer folks fysiske aktivitet både i dagliglivet og på fritiden, tilrettelegger for sosialt samvær og kan bidra til å bygge nettverk.»

Natur og naturopplevelser er viktige faktorer i folks egen vurdering av hva som gir helse og livskvalitet. Det er derfor nødvendig å sikre arealer og rettigheter til ferdsel og opphold i utmark og i grønne områder i og ved byer og tettsteder.

NASJONAL STRATEGI FOR ET AKTIVT FRILUFTSLIV. EN SATSING PÅ FRILUFTSLIV I HVERDAGEN; 2014 – 2020. Strategiens hovedmål er å øke antall aktive i friluftsliv i og ved byer og tettsteder. Samlet skal strategien bidra til å nå de fire nasjonale målene innenfor friluftsliv:

- ✓ Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen ellers.
- ✓ Områder av verdi for friluftslivet skal sikres og forvaltes slik at naturgrunnlaget blir tatt vare på.
- ✓ Allemannsretten skal holdes i hevd.
- ✓ Planlegging i kommuner, fylker- og regioner skal medvirke til å fremme et aktivt friluftsliv og skape helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig nærmiljø.

For å nå målene skal friluftslivstrategien legge til rette for:

- ✓ Økt ferdsel og tilgang til attraktive områder og ferdselsårer for friluftsliv der folk bor.
- ✓ Stimulere til friluftslivsaktiviteter.
- ✓ Videreutvikling av kunnskapsgrunnlaget om friluftsliv.
- ✓ Å skape økt bevissthet om friluftslivets positive effekter.
- ✓ Økt samarbeid og samordning mellom sentrale aktører innenfor friluftsliv.

Øvrige dokumenter:

DN-HÅNDBOK NR. 24-2003. «MARKA - PLANLEGGING AV BY- OG TETTSTEDNÆRE NATUROMRÅDER.».
Veileder for planlegging av by- og tettstedsnære naturområder.

LOV OM FRILUFTSLIVET (LOV AV 28. JUNI 1957 NR. 16)

Loven har som formål å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allemannsrettens rett til ferdsel, opphold mv. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv bevares og fremmes. Loven regulerer ferdsel og aktiviteter i forbindelse med friluftsliv, herunder også bading, ferdsel på sjø og vassdrag, rasting og telting.

NATURMANGFOLDLOVEN (LOV AV 3. APRIL 2009 NR.100)

Loven gir regler om bærekraftig bruk og vern av naturen slik at også natur utenfor verneområdene tas vare på. Et viktig grep er at loven skal virke sammen med andre lover som regulerer bruk av norsk natur.

DEN EUROPEISKE LANDSKAPSKONVENSJONEN

Norge har godkjent den europeiske landskapskonvensjonen. Formålet med konvensjonen er å verne, forvalte og planlegge landskap og organisere samarbeid på disse områdene. Konvensjonen omfatter alle typer landskap; by- og bygdelandskap, kyst- og fjellandskap. Den handler om verdifulle landskap, ordinære landskap og om landskap som kan trenge reparasjon. Landskapet er i stadig endring. Konvensjonen tar ikke sikte på å hindre endringer, men å påvirke endringer i en retning som folk ønsker. Konvensjonen legger særlig vekt på landskapet der folk bor og arbeider og der barn vokser opp (Miljødirektoratet).

OMRÅDE FOR FRILUFTSLIV - KARTLEGGING OG VERDISETTING AV REGIONALT VIKTIGE OMRÅDE I HORDALAND (PROSJEKTRAPPORT 2008).

For å sikre at areal som er viktige for ulike friluftslivsaktiviteter ikke forsvinner eller blir svekket trenger vi kunnskap. Med dette som bakgrunn startet Fylkesmannen i Hordaland og Hordaland Fylkeskommune opp en kartlegging av areal som blir brukt og har verdi for friluftslivet. Kartleggingen startet opp i «Friluftslivets år» 2005.

1.2 Lokal forankring

Ved bystyrets behandling av **FORVALTNINGSPLAN FOR BYFJELLENE, DEL 2 (2000)**, ble det bl.a. fattet vedtak om at arbeidet med forvaltningsplaner for byfjellene skulle videreføres.

Ved bystyrets behandling av **KOMMUNEPLANENS AREALDEL FOR PERIODEN 2000 – 2011**, i desember 2001, fattet bystyret følgende vedtak:

«Bystyret ber byrådet legge frem sak om å innlemme følgende områder i forvaltningsplanen for byfjellene med konsekvenser for revisjon av kommuneplanens arealdel: Lyderhorn, Damsgårdsfjellet, Kanadaskogen og områdene rundt Veten i Åsane, likeledes Fanafjellet, Skeisåsen, Gullfjellet og Hausvarden. Det er viktig å etablere en grense mellom bebyggelse og natur/friluftsområder i Bergen.»

KOMMUNEPLANENS AREALDEL (2010)

Planen gir overordnede føringer på arealbruken i hele kommunen.

«Innenfor byfjellsgrensen skal naturkvaliteter og områdets verdi for friluftsliv, biologisk mangfold, kulturminner, landbruk og drikkevannsforsyning ivaretas på lang sikt. De respektive forvaltningsplanene, sammen med kommuneplanens LNF-status for arealene, skal legges til grunn for arealforvaltningen.

Myndighetene til å gi dispensasjon fra kommuneplanen innenfor byfjellsgrensen legges til bystyret.» Hjemmel: § 19-2, 1.ledd.

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL BERGEN 2030

Kommuneplanen består av en samfunnsdel med tilhørende handlingsdel og en arealdel. I kommuneplanens samfunnsdel (høringsutkast mars 2015) er byrådets visjon for fremtiden en aktiv og attraktiv by. Den aktive byen skal stimulere til bruk av byens kulturtilbud, parker, byfjell, turstier og idrettsanlegg.

Aktiv (Gåbyen): «5. Bergen skal styrke den blågrønne strukturen som del av rekreasjonstilbudet.»

Attraktiv (Kompakt): «6. Bergen skal ivareta byfjell og strandsone».

FOLKEHELSEPLAN FOR BERGEN KOMMUNE 2015-2015 AKTIV BY – FRISKE BERGENSERE

«Aktiv by – friske bergensere» er Bergen kommunes visjon for befolkningens helse, trivsel og livskvalitet. En folkehelseplan skal gi sentrale føringer for alle kommunale virksomheter og er sektorovergripende. Folkehelsearbeidet har målsettinger innen fem hovedområder, bl.a. et bærekraftig miljø. Et av tiltakene er å vektlegge sammenhengende grønnstrukturer og turstier.

GRØNTMILJØPLAN 2012-2020

Kommunedelplan for blågrønn infrastruktur i Bergen (Grøntmiljøplanen) omhandler den blågrønne infrastrukturen innenfor kommunegrensene, og representerer en sammenstilling og videreføring av tidligere grøntfaglige plan- og meldingsdokumenter. Den blågrønne strukturen beskrives som nettverket av blågrønne områder som ligger mellom og utenfor bebyggelsen. Grøntmiljøplanen ble vedtatt av Bergen bystyre i møte 19. mars 2014.

IDRETTSPLAN 2010-2019

Planen angir visjoner, mål, strategier og tiltak for arbeidet med fysisk aktivitet i Bergen kommune. Av resultatmål under pkt. 6.1.6 nevnes bl.a.:

- Styrke forvaltningen og drift av Byfjellene.
- Sikre vern av Byfjellene og bynære friluftsområder.

Andre relevante kommunale dokumenter:

- KARTLEGGING AV NATURTYPER I BERGEN KOMMUNE (2002)
- BRUKSPLAN FOR FLØYENOMRÅDET (2003)
- FORVALTNINGSPLAN FOR BYFJELLENE VEST (2005)
- VILTET I BERGEN. RAPPORT 2005
- LANDBRUKSPLAN FOR BERGEN (2006)
- FORVALTNINGSPLAN FOR VASSDRAGENE (2007)
- KARTLEGGING AV VILT OG NATURTYPER I BYFJELLENE NORD (2010)
- FORVALTNINGSPLAN FOR BYFJELLENE SØR, DELOMRÅDE I (2011)
- KULTURMINNEGRUNNLAG «BYFJELLENE NORD» 2010
- FORVALTNINGSPLAN HJORT I BERGEN 2012 – 2020
- FREMMEDE SKADELIGE ARTER I BERGEN KOMMUNE – STRATEGIPLAN (2014)

1.3 Sammenheng til tidligere forvaltningsplaner

FORVALTNINGSPLANEN FOR SENTRALE BYFJELL (2000) tok opp problemstillinger knyttet til en langsiktig grense mellom byen og byfjellene, saksbehandlingsrutiner, forvaltningsregler og hvilken byfjellsforvaltning Bergen skulle ha i fremtiden. Dette er siden fulgt opp med bl.a. opprettelse av forvalterstilling, øremerkede midler til byfjellsforvaltningen og et byfjellsråd. Foreliggende plan er den tredje oppfølger av 2000-planen og betegnes FORVALTNINGSPLAN FOR BYFJELLENE NORD – VETEN, HØGSTEFJELLET, NORDGARDSFJELLET, TELLEVIKAFJELLET OG GEITANUKEN, (omtales videre som BN).

I det videre arbeidet med forvaltningsplanene vil det siden bli utarbeidet forvaltningsplaner for Fanafjellet i Fana bydel og Gullfjellsområdet i Arna og Fana bydel. Planene utarbeides etappevis av ressursmessige årsaker.

Visjoner og mål i forvaltningsplaner for byfjellene er formulert slik:

Utbredelse

I 2050 er områdets nåværende, faktiske utbredelse opprettholdt.

Vern

I 2050 har de deler av byfjellene som i dag er frie for vesentlige tekniske inngrep beholdt sin urørte karakter.

Bruk

I 2050 er området i noe større grad tilrettelagt for ikke-motoriserte friluftsliv- og idrettsaktiviteter.

De deler av området som i dag er preget av landbruk/skogbruk, høster og kultiverer naturressursene på en bærekraftig og miljøriktig måte.

MÅLET FOR PLANARBEIDET

Ivareta byfjellsnaturen og områdets verdi for friluftsliv, landbruk og drikkevannsforsyningen på lang sikt ved å:

- a) etablere en entydig grense mellom byen og byfjellene
- b) etablere en helhetlig forvaltningsstrategi for byfjellene

1.4 Hva forvaltningsplan for byfjellene nord (BN) tar opp

På lik linje med øvrige forvaltningsplaner foreslår denne planen en byfjellsgrense omkring BN. Den foreslår dessuten en inndeling av planområdet i ulike soner etter naturgitte og bruksmessige kriterier. Planen omhandler temaene natur- og landskapskvaliteter, kulturminner, landbruk, friluftsliv, tekniske inngrep, eiendomsforhold, atkomst til området, viktige stier og områder og fremtidig forvaltning. Planen foreslår også et handlingsprogram med oversikt over nødvendige oppfølgingsoppgaver og fysiske tilretteleggingstiltak.

1.4.1 Mål for planarbeidet

Planen skal foreslå en langsiktig byfjellsgrense (markagrense), fremme friluftslivet, landbrukets interesser, samt bidra til etablering av forvaltningsstrategi for området.

Dette skal søkes oppnådd ved at planen foreslår:

- inndeling av området i soner (forvaltning i forhold til områders betydning og funksjon for friluftslivet og landbruket - verdier og bruksforhold som skal ivaretas).
- samordning av skogsdrift (skjøtsel og hogst) på tvers av eiendomsgrenser.
- samordning av vei- og stiløsninger for skogbruk, friluftsliv og idrett (flerbruksveier).
- tilrettelegging for friluftsliv i fjellområdet og i randssonen etter den enhetlige byfjellstandarden.
- ivaretagelse- og tilrettelegging av områder som er viktige for skoler og barnehager.

1.4.2 Byfjellsgrensen

Begrepet byfjellsgrense er en parallell til begrepet markagrense i Oslo. I Bergen ble begrepet tatt i bruk i forbindelse ved vedtak av plan for sentrale byfjell (2000) og er nå etter hvert godt innarbeidet i Bergen. Vedtatt byfjellsgrense for sentrale byfjell (2000) og byfjellene vest (2005) er vist i gjeldende kommuneplans arealdel som hensynssoner (§11-8). Byfjellsgrense for byfjellene sør, delområde 1 (2011) innarbeides ved første aktuelle rullering av KPA. Byfjellsgrense for byfjellene nord innarbeides i KPA når vedtak foreligger. Byfjellsgrensen bør trekkes slik at områdene som blir liggende innenfor grensen tilsvarer de områder som etter allmenn oppfatning utgjør byfjellene, både bruksmessig og landskapsmessig.

BYFJELLSGRENSEN

- ✓ definerer grensen mellom byfjellsområdene og byggesonen (øvrige arealbrukssoner)
- ✓ avgrenser byfjellene som forvaltningsenheter

Ved fastsetting av byfjellsgrensen tas følgende forhold i betraktning:

- Eiendomsgrenser nær gjeldende LNF-grense (bebygde eiendommer i randssonen ligger vanligvis utenfor byfjellsgrensen).
- Markslagsdata fra digitalt markslagskart (AR5). Skogområder (skogplantefelt) legges normalt innenfor byfjellsgrensen, mens innmark normalt legges utenfor byfjellsgrensen.
- Naturlige fysiske avgrensinger i terrenget som veier, kraftlinjer, skrenter, høyder eller lignende.
- Plangrenser for stedfestede reguleringsplaner.
- Formålsgrenser i stedfestede reguleringsplaner, der det er aktuelt å inkludere «grønne» arealbruksformål i byfjellene.

For mer om byfjellsgrense for dette området vises det til kap. 11 og vedlagte detaljkart.

1.5 Registreringer

Som grunnlag for planarbeidet ble det foretatt kartlegginger i planområdet sommer/høst 2009 og sommer 2012. Kartlegging av vilt og naturtyper i planområdet ble utført av Miljøfaglig Utredning, (Rapport 2010:6 ISBN 978-82-8138-401-9). Videre ble det utarbeidet et kulturminnegrunnlag av Byantikvaren (2010). Begge rapportene kan leses og lastes ned på egen temaside for byfjellene på internett. <https://www.bergen.kommune.no/aktuelt/tema/byfjellene> For øvrige kartlegginger/rapporter som dekker området vises det til referanseliste.

1.6 Planområdet, planform og organisering

Byfjellene nord omfatter Veten, Høgstefjellet, Nordgardsfjellet, Tellevikafjellet og området Geitanuken. Planområdet avgrenses av dagens bebyggelse og E39 i nord og øst-, og bebyggelse og Salhusvegen (R 564) i nord, vest og sør. Riksveg 564 (Salhusvegen) deler planområdet i to, der området Geitanuken, Novarinden, Ulsetvarden og Toppefjellet utgjør en mindre del i sør/sørvest. Planområdet omfatter i alt ca. 14.5 km² og tilhører som helhet Åsane bydel med en befolkning på ca. 40 979 (per 1.1.2015). Området er i all hovedsak omsluttet av bebyggelse og relativt sterkt trafikkerte veier. Det er likevel noen sammenhengende ubrutte natur korridorer dersom vi ser bort fra veiene. Disse finner vi i nord mot Salhusfjorden, i øst mot Sørfjorden og sørøst mot Hetlebakka. Salhusvegen skiller Geitanuken fra det øvrige fjellområdet. Bruknappen – Ulsetstemma er en viktig korridor mellom områdene og det er også her det er sti-forbindelse mellom områdene i dag. Med unntak av Salhusveien og noen næringsområder, er området fritt for øvrig bebyggelse. I kommuneplanens arealdel er det satt av store områder til ny boligbygging i randsonen til planområdet. De største områdene er lokalisert til Almås, Hylkje, Haukås og Ulset. Planområdet er vist på kartblad 1.

Forvaltningsplanen er utarbeidet som temaplan som gir retningslinjer og anvisninger som forplikter i form av vedtak i Bergen bystyre. Planen vil ikke ha direkte rettsvirkninger overfor allmenheten eller grunneiere hva gjelder arealdelen. Intensjonen er likevel at byfjellsgrensen skal innarbeides i kommuneplanens arealdel når denne rulleres. Forvaltningsplanen, sammen med kommuneplanens LNF-status for arealene, skal legges til grunn for arealforvaltningen. Hittil har dette skjedd som følge av vedtatte forvaltningsplaner i de andre bydelene.

En faglig-administrativ styringsgruppe har ledet planarbeidet. Styringsgruppen har hatt representanter fra byrådsavdeling for byutvikling, klima og miljø, byrådsavdeling for kultur, næring, idrett og kirke, byrådsavdeling for barnehage og skole, byrådsavdeling for helse og omsorg og byrådsavdeling for sosial, bolig og områdesatsing. Grønn etat har vært sekretariat for styringsgruppen og stått for utarbeidelse av planforslaget.

Det ble avholdt åpent orienteringsmøte på U. Pihl videregående skole i Åsane 13. februar 2013. Det har videre vært avholdt møter med ulike lag, organisasjoner, privatpersoner/ grunneiere. Styringsgruppen har hatt møter og befaring. Byfjellsrådet er orientert underveis og har også hatt befaring i planområdet.

BYFJELLSRÅDET

Byfjellsrådet er et faglig samråds- og samordningsorgan for myndigheter med ansvar og interesser i byfjellene, og andre aktører med interesser i byfjellene. Rådet ble etablert 4. september 2001 og skal først og fremst bidra til:

- ✓ gjensidig informasjons- utveksling om forhold i byfjellene.
- ✓ evaluere forvaltningsplanene og retningslinjer for forvaltningen.
- ✓ være diskusjonsforum for saker av prinsipiell karakter, av stor allmenn interesse og der det ellers er ønskelig å innhente synspunkter fra medlemmene.

Hordvikneset

Salhus

Hylkje

Falkanger

Tuft

Tellevikafjellet

Veten

Nordgardsfjellet

Almas

Høgstefjellet

Sæterstøl

Toppe

Toppefjellet

Melingen

Bruknappen

Novarinden

Ulsetvarden

Ulset

Geitanuken

Asane senter

Tertnes

Forvaltningsplan for
Byfjellene nord
Planområdet

Målestokk 1:30 000
Kartblad 1

 Planområdet

Grønn etat
2016

2 Fjellområdet Veten – Høgstefjellet – Nordgardsfjellet – Tellevikafjellet og Geitanuken

2.1 Områdebeskrivelse

Fjellområdet som helhet vil i denne planen bli omtalt som BN (byfjellene nord). BN er et større skog- og fjellområde med tilstøtende kulturlandskap i randsonen. Veten (486 moh.) og Høgstefjellet (464 moh.) er de to høyeste fjelltoppene i området og representerer et «høyfjells-landskap». Fjellområdet utgjør et areal på ca. 12 km². Novarinden, Geitanuken (304 moh.), Ulsetvarden (288 moh.) og Toppefjellet (252 moh.) skilles fra det øvrige fjellområdet av Salhusvegen og utgjør et areal på ca. 2,5 km².

BN omfatter store deler av Åsane bydel og er et svært viktig nærfriluftsområde. Bydelen har ca. 40 979 innbyggere (2015) og svært mange benytter BN daglig eller til den ukentlige søndagsturen. BN fyller først og fremst en funksjon som nærfriluftsområde, men besøkes også av innbyggere fra andre bydeler og nabokommuner. Som turområde er nok området relativt lite kjent for bergensere flest, men representerer et spennende alternativ dersom man ønsker å prøve nye turer.

Turmulighetene i BN er mangfoldige og turene kan ha varighet fra 1 t til 7 – 8 timer (over 7 fjell i Åsane). Det er få turveier innenfor planområdet. Den mest kjente er «Den Trondhjemske Postvei» mellom Melingen og Falkanger som har god standard og er svært mye benyttet, bl.a. som utgangspunkt for turer til Veten.

BN har mange fine idyller og et vakkert kulturlandskap. Kulturlandskapet i randsonen er også blant de best bevarte i Bergen og representerer således et kulturhistorisk vitnesbyrd. Landbruksområdene rundt «Den Trondhjemske Postvei», fra Saurås til Melingen og Espelid, er i kommunedelplan for Åsane sentrale deler gitt arealstatus som LNF-L, viktig sammenhengende kulturlandskap (landbruks-, natur og friluftsområde med vekt på landbruk). Plankartet viser i tillegg eget symbol for en «kulturlandskapsgrænse» som markerer ønsket grænse mot byggeområder. I kommuneplanens arealdel er området vist som hensynssone for bevaring kulturmiljø (570).

Barnehager og skoler benytter deler av området til lek, rekreasjon og undervisning. God tilgjengelighet til randsonen og naturområdet for øvrig, er svært viktig i denne sammenheng. Det er en rekke viktige innfallsporter til området. De fleste er vurdert som lokale og er utgangspunkt for turer til fots fra nærliggende boligområder. Alternativene er totalt sett få pga. en topografi med mange bratte skrenter, særlig i vest og sørvest, noe som gjør at tilkomstmulighetene til området er begrenset. Eksisterende lokale innfallsportene er derfor svært viktige å ivareta. Innfallsporter tilrettelagt med parkering for turgåere er etablert i Melingen, på Falkanger og Baugtveit. Skilting i randsonen og i området er på plass i varierende grad. Det kan stedvis være vanskelig å finne startpunkt for turen og enkelte stier i området, dersom en ikke er godt kjent. Stier og turveier har varierende standard. Stor bruk fører til slitasje, noe som preger flere av stiene i området. Dugnadsgupper og enkeltpersoner utfører en del enklere tilrettelegging og vedlikehold. Et større stiprosjekt ble gjennomført i 2014 i samarbeid med en lokal dugnadsgruppe og Bergen kommune ved Grønn etat.

BN er i utgangspunktet et sammenhengende fjell- og turområde, men kan topografisk likevel naturlig deles i 3. Veten er et populært turmål øst for Rimmaskaret. Utgangspunkt for turer til Veten er i all hovedsak fra Melingen, Sæterstøl eller Falkanger. Vest for Rimmaskaret er

Høgstefjellet, Tellevikafjellet og Nordgardsfjellet aktuelle turmål. Utgangspunktet er her i all hovedsak Baugtveit, Kistebakkane, Salhus og Falkanger. Oppgangene fra Rimmaskaret (postveien) og Bruknappen synes å være mindre benyttet. Det siste turområdet, nemlig Geitanuken – Novarinden i vest, er adskilt fra det øvrige byfjellsområdet av Salhusvegen. Det vil være viktig å ivareta sammenhengen mellom områdene øst og vest for Salhusvegen for fremtiden og forbedre mulighetene til å ferdes mellom disse områdene (se kartblad 12). De fleste oppganger langs vestsiden av Geitanuken er svært mye benyttet. Det er også her den tettteste bebyggelsen i randsonen er lokalisert (Toppe, Saudalen, Kollbudalen Morvik og Ulset). I denne randsonen finner vi også flere steder tydelige spor etter lek og aktivitet.

BN har betydelige skogressurser. Hovedområdene med kulurskog finnes i lisiden vest for postveien, mellom Melingen og Nongjelet, samt langs lisiden øst for Veten og et belte i vestsiden sør for Toppe.

2.1.1 Vegetasjon

Naturgeografisk ligger området hovedsakelig i boreonemoral vegetasjonssone. Boreonemoral sone kjennetegnes av edelløvskoger (eik, ask, alm, lind, hassel m.fl.) i solvendte lier med godt jordsmonn. Bjørke-, gråor- eller barskog dominerer resten av skoglandskapet. Sonen dekker bl.a. et belte langs kysten i Sør Norge, med spredte forekomster i Trøndelag. (Vegetasjon. Moen. A. 1998 Nasjonalatlas for Norge). Høyere liggende deler hører til sørboreal til mellomboreal sone.

2.1.2 Nedbør

Nærmeste målestasjon til BN er Florida. Her er den gjennomsnittlige årstemperaturen for perioden 1957- 2015 målt til 7,6 °C, med minimum i januar på gjennomsnittlig 2,0 °C og maksimum i august på gjennomsnittlig 14,8 °C. Nedbørnormalen målt på stasjonen er 2250 millimeter/år, med mest nedbør i månedene september (283 millimeter), oktober (271 millimeter) og november (259 millimeter). Nedbøren for de angitte månedene er gjennomsnitt for perioden 1983-2015. (kilde: Meteorologisk institutt (MET) - stasjonsnr. 50540 Bergen – Florida.

2.1.3 Geologi

Berggrunnen i området består av harde og næringsfattige grunnfjellsbergarter, for det meste gneis. Dette gir opphav til fattig jordsmonn, og sammen med de store nedbørmengdene i området, blir resultatet humide og fattige vegetasjonstyper i det aller meste av området. (Miljøfaglig Utredning 2010)

2.2 Sammenheng til tilgrensende naturområder

BN er omsluttet av Sørfjorden i Øst, Salhusfjorden i NV og Byfjorden i V/SV. I sør (Haukås) knyttes fjellområdet til området Hetlebakka. E 39 og utbygging i området de senere år har redusert verdien av denne forbindelsen.

Foto 1: Skogbelte i lisiden vest for Melingen

Foto: Jan Robert Brandsdal

3 Natur- og landskapskvaliteter

«Biologisk mangfold er den enorme variasjon av livsformer; dyr, planter, mikroorganismer, arvestoffet deres og miljøet de lever i. Naturen har ikke bare en egenverdi, men også en betydelig opplevelsesverdi for folk flest. Bynær natur har derfor en meget stor verdi nettopp fordi det er så mange som bruker den. Samtidig kan denne store bruken føre til betydelige skader på naturen.»

Bergen kommune ved Grønn etat har foretatt en rekke kartlegginger knyttet til natur. Til grunn for dette planarbeidet, ligger informasjon fra følgende kilder:

- **KOMMUNEDEKKENDE KARTLEGGING AV NATURTYPER (HØSTEN 2000).** Her ble naturtyper som er viktige for det biologiske mangfoldet kartlagt i henhold til **DN HÅNDBOK NR. 13** (Direktoratet for naturforvaltning).
- **KOMMUNEDEKKENDE KARTLEGGING AV VILT (JANUAR 2005).** Dette er en oversikt over viktige viltområder innenfor kommunegrensen. Gjennom kartleggingen er det avgrenset 26 prioriterte områder i Bergen: 7 svært viktige og 19 viktige (MVA-rapport 2/2005).
- **KARTLEGGING AV NATURVERDIENE I PLANOMRÅDET,** med vekt på naturtyper og viltforekomster (januar 2010, rapport 2010:6).
- **FORVALTNINGSPLAN HJORT I BERGEN 2012 – 2012** (vedtatt av bystyret 23.01.2013).

3.1 Planteliv

Det er registrert 14 naturtypelokaliteter innenfor planområdet. Geografisk er det en klar konsentrasjon til et område i sørvest, rundt Mjølkeråen og Salhus, og et område i sørøst, rundt Langavatnet og Haukåsvatnet. Langavatnet og Haukåsvatnet ligger like utenfor planområdet. Verdifordelingen viser en overvekt av lokaliteter med lav verdi og liten variasjon, noe som forventes i et noe variert landskap med begrensede kvaliteter. Med utgangspunkt i registrerte naturtypelokaliteter er naturverdiene samlet sett vurdert å være moderate. Av de 14 naturtypelokalitetene er to vurdert å ha svært viktig verdi og to er vurdert å ha viktig verdi (Miljøfaglig Utredning- rapport 2010:6).

Naturtyper innenfor byfjellene nord

Lokalitet	Navn	Viktigste naturtype	Verdi
1	Salhusberget	Rik edellauvskog	A (svært viktig)
3	Toppenipa	Rik edellauvskog	A (svært viktig)
202	Salhusberget sør	Rik edellauvskog	B (viktig)
203	Hitlandsbakkane	Naturbeitemark	B (viktig)

Tabell 1: Naturtyper innenfor byfjellene nord.

Verdifulle miljøer er i første rekke rike edellauvskoger, samt noen naturbeitemarker.

Lokalitet 1 – Salhusberget (rik edellauvskog, kartblad 3).

Her forekommer enkelte til dels ganske høyt rødlistede lavarter. Dette er samtidig den best utviklede edellauvskogen i denne del av kommunen, med forekomst av flere lokalt til regionalt sjeldne arter.

Lokalitet 3 – Toppenipa (rik edellauvskog, kartblad 3).

Her opptrer flere sårbare lavarter, noe som gjør at lokaliteten vurderes som svært viktig. Forekomsten av de sårbare artene ble først kjent i 2009.

3.1.1 Rødlistede arter

Et sentralt verktøy for å identifisere og klassifisere viktige områder for biologisk mangfold er forekomst av rødlistearter. Den norske rødlisten oppdateres med jevne mellomrom, tidligere av DN – nå av Artsdatabanken.

Under feltarbeid i forbindelse med kartlegging av naturverdier i planområdet, ble tre rødlistede fuglearter observert. Dette var vannrikse, hønsehauk og vipe. I tillegg opptrer andre rødlistede fuglearter mer eller mindre regelmessig innenfor området (trekk og streif). Det er også mulig at fjellvåk og hønsehauk hekker innenfor planområdet, selv om det ikke er kjente hekkelokalteter i området. Hønsehauk er observert jaktende i området.

Av karplanter (samlebetegnelse for alle planter unntatt alger og moser) er alm den eneste observerte arten på rødlisten. Alm ble funnet flere steder og må sies å være spredt forekommende på klimatisk gunstige steder i bratte, skogkledte lisider.

Av kryptogamer (samlebetegnelse på moser, lav, sopp, alger o.l. grupper) var to rødlistede lavarter kjent fra tidligere. Lavfunn i området er gjort innenfor avgrensede naturtypelokaliteter. Det er trolig flere forekomster i området enn det som er registrert, men da primært i de kuperte, vestvendte delene. Det er funnet sjelden sopp i området og området har trolig potensiale for funn av rødlistede sopparter. Mest sannsynlig vil sopp være knyttet til naturbeitemarkene og rik edellauvskog (med hassel, eik og alm). Det er ikke kjent rødlistede moser i området.

3.1.2 Dyreliv

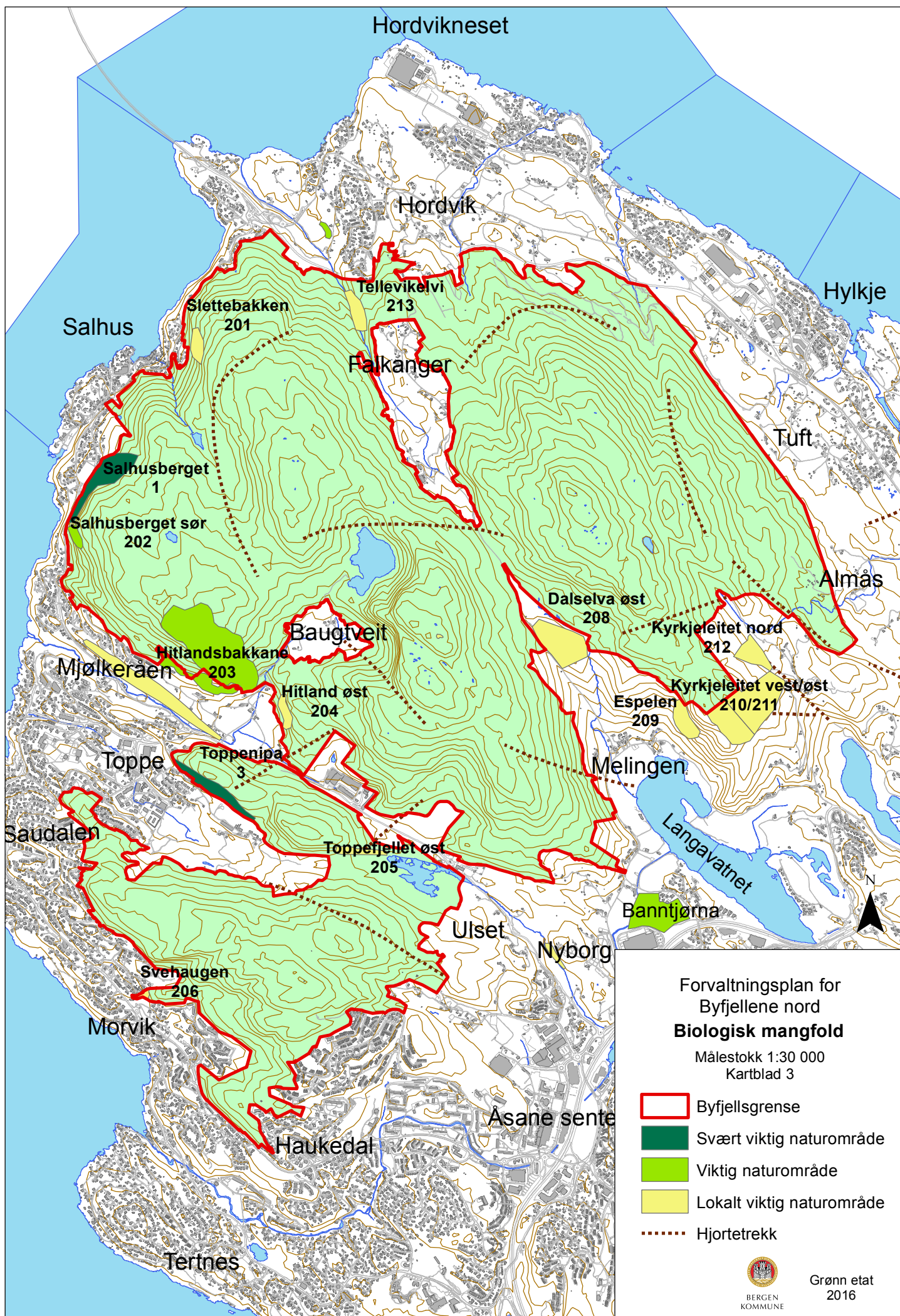
Den «KOMMUNEDEKKENDE KARTLEGGINGEN AV VILT (2005)» oppgir ingen viktige eller svært viktige viltområder i undersøkelsesområdet. Av rapporten «KARTLEGGING AV VILT OG NATURTYPER I BYFJELLENE NORD I BERGEN KOMMUNE» fremgår at det er registrert tre viltlokaliteter i området, i tillegg har naturtypelokaliteten Banntjørn klare viltverdier.

Det er sannsynlig at en lokalitet (hekkplass for fjellvåk) finnes innenfor området, men nøyaktig stedfesting av lokaliteten mangler. De tre øvrige viltlokalitetene er lokalisert til Krossli-vatnet (viktig), Haukåsvatnet (lokalt viktig) og nordre del av Langavatnet (lokalt viktig). Alle de tre nevnte lokalitetene, samt Banntjørn ligger utenfor foreslått planområde. Innenfor planområdet og i randsonen er det registrert 5 trekkveier for hjortevilt. Disse krysser E39 i østkant av undersøkelsesområdet og RV 564 mellom Nyborg og Mjølkeråen. Hjorten er utbredt og vanlig over det meste av kommunen hvor det er skog og utmark.

I følge rapporten «KARTLEGGING AV VILT OG NATURTYPER I BYFJELLENE NORD I BERGEN KOMMUNE» har området samlet sett lite spesielle viltkvaliteter.

3.1.3 Samlet vurdering

Samlet vurderes planområdet å ha få naturtypelokaliteter med høy eller middels verdi og mange med lav verdi. Det er også dårlig spredning i naturtyper, der kvalitetene primært ser ut til å være knyttet til varmekjær, rik edellauvskog og dels naturbeitemarker. Områdene med høy verdi vurderes å være viktige i en kommunal sammenheng, men av mindre betydning regionalt og nasjonalt.

I forhold til vilt vurderes området å ha forholdsvis få spesielle viltkvaliteter. Området har heller ikke særlig store tettheter, variasjon eller spesielt viktige forekomster av rødlistearter.

3.2 Landskapskvaliteter

Vurderingen av landskapskvalitetene bygger på «GRØNT ATLAS (1993)», der landskapsverdiene inndeles i klasse A: opplevelsesrikt landskap med høy egenverdi og klasse B: landskap med høy verdi som omgivelse (landskap, kartblad 4).

Landskapets egenverdi handler om estetiske verdier, landskapsbilde og opplevelsesrikdom, mens landskapet som omgivelse handler om synlighet.

Åsane har et variert landskap. Ytre deler kan beskrives som et storlinjet fjord- og fjellandskap. Fjellene når opp i 3-400 m med mellomliggende daler og forsenkninger. De fleste områdene som skiller seg ut som opplevelsesrike, er tilknyttet jordbruket. Spesielt karakteristisk er Melingen/Espelen mellom Midtbygda (Åsane senter) og Vetemassivet.

Områder med opplevelsesrikt landskap

Lokalitet	Navn	Viktigste naturtype
NL-03	Baugtveit	Karakteristisk terrengform («gryte»)
NL-04	Falkanger/Sætre	Fint samspill mellom terrengform, vegetasjon og kulturlandskap
NL-05	Melingen	Kulturlandskap, vann, fjell (helhetlig og intenst landskap)
NL-06	Sæterstøl	Kulturlandskap, utsikt
NL-08	Saurås/Ulset/Myrdal	Kulturlandskap (varierte)

Tabell 2: Områder med opplevelsesrikt landskap.

Kartleggingen er utført i 1993 og for deler av området, for eksempel NL-08 har landskapet de senere år endret seg sterkt som følge av utbygging.

3.2.1 Naturlandskapet

BN består vesentlig av høyereliggende fjellområder, med Tellevikafjellet og Nordgardsfjellet i vest og Veten i øst. Området strekker seg fra sjøen til nesten 500 moh. I hovedtrekk er de topografiske formene i området store og avrundete, med slakke fjellsider mot N og NØ, og brattere skrenter mot V og SV.

3.2.2 Kulturlandskapet

I vid betydning er kulturlandskap alt landskap som er påvirket av menneskelig virksomhet. Det er et resultat av spillet mellom naturgrunnlaget og de ulike måter mennesket har utnyttet ressursene på opp gjennom tidene. I Åsane har utnyttelsen av området historisk sett knyttet seg til jordbruk. Det varierte landskapet i Åsane gir også stor variasjon i kulturlandskapet, fra åpne, flate arealer i Hordvik til bratte, steinrike områder ved Baugtveit.

Landbruksområdene fra Saurås til Espelid med «Den Trondhjemske Postvei» har vært båndlagt i påvente av regulering til kulturlandskapsområde. Ved oppstart av kommunedelplan – Åsane sentrale deler ble det formulert målsettinger om å ta vare på landskapets vakre omgivelser. Kulturlandskapsområdet ved Langavatnet/Melingen er på plankartet vist som LNF-L viktig kulturlandskap; landbruks-, natur- og friluftsområde med vekt på landbruk. Landbruksdriften er helt avgjørende for ivaretagelse av kulturlandskapsverdiene i området.

4 Kulturminner

I forbindelse med dette planarbeidet har Byantikvaren i 2010 på oppdrag fra Grønn etat utarbeidet et kulturminnegrunnlag for BN. Kulturminnegrunnlaget formidler i hovedsak de grove kulturhistoriske trekkene i planområdet. Automatisk fredede kulturminner er fredet uansett om de er påviste eller om de ligger uoppdaget i jorden. Rapporten favner om et område med hele 47 gårdsnummer. Det fokuseres i rapporten i all hovedsak på områdene som ligger nærmest opp til fjellområdene. Rapporten gjør greie for topografi og tidlig historie. Det blir videre gjort greie for ferdselsårer, bebyggelsesstruktur, enkeltobjekt og anlegg i området. Hver enkelt gård blir avslutningsvis presentert med et faktaark. Det vises for øvrig til «KULTURMINNEGRUNNLAG BYFJELLENE NORD – ÅSANE BYDEL» (Byantikvaren 2010).

Kartblad 5 viser en oversikt over objekter i området. Kartbladet må ikke oppfattes som komplett. Det følgende er utdrag fra kulturminnegrunnlaget.

4.1 Spor etter tidligere ferdsel i området

Det meste av ferdselen mellom Åsane og omlandet har historisk sett foregått sjøveien. På land har det vært lokale ferdselsårer mellom gårdene, men veiforbindelsene er lite kjent før «Den Trondhjemske Postvei» kom i 1780-årene. «Den Trondhjemske Postvei» gjennom BN er en av de best bevarte delene av denne postveien innenfor kommunegrensene. For BN er strekningen nordover fra kirken på Saurås videre til Dalabygda, opp Rimmaskaret og ned til gårdene Sætre og Falkanger spesielt interessant. Postveien er vernet med hensynssone for kulturmiljø i kommuneplanen. Hensynssonen er markert med en 10 m buffer rundt det historiske veifaret. Ved større eller mindre tiltak som berører hensynssonen skal veifaret utredes og tas hensyn til. Byantikvaren skal høres ved tiltak som berører hensynssonen.

4.2 Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Åsane var fram til andre halvdel av 1800-tallet forholdsvis statisk. Bebyggelsen var spredt rundt på de forskjellige gårdene, der bygningene stort sett var samlet på tunene i form av større eller mindre fellestun. Tunene var plassert på høydedrag og i skråninger. Utsiftingen i andre halvdel av 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet endret bebyggelsesstrukturen til en viss grad. Brukene ble mer oppsplittet og egne tun ble etablert for hvert bruk. Gjenværende gårdsbebyggelse er sjeldne og viktige kulturhistoriske faktorer for å forstå områdets jordbrukshistorie. Bygninger og strukturer knyttet til gårdsdriften er verneverdige. Jordbrukslandskapet i Dalabygda og området rundt Langavatnet er vernet med hensynssone for kulturmiljø i kommuneplanen. Dette innebærer at kulturlandskapet skal bevares som helhetlig kulturminne-miljø, der enkeltobjekter med høy verneverdi må bevares og i størst mulig grad restaureres og tilbakeføres. Tilpasning til ny bruk må avklares med Byantikvaren. Ved utbygging må det tas hensyn til kulturlandskapet. I kommuneplanen står det at jordbrukets bygninger, også de som ikke lenger er i drift, skal søkes bevart som historiefortellende strukturer med tilhørende kulturlandskap i den utstrekning det er mulig. Tilpasninger til ny bruk skal gjøres i samråd med Byantikvaren.

I siste del av 1800-tallet kom industrien til Åsane. Dette førte til en markant endring av bebyggelse og levemåte. Boliger ble bygd utenfor den tradisjonelle gårdsstrukturen. Denne utviklingen ser vi tydeligst langs kysten.

4.3 Enkeltobjekter

4.3.1 Konstruksjoner i vann/elv

Skattelister fra 1700-tallet viser at de fleste gårdene hadde kverner. De enkleste konstruksjonene i de små elvene var flomkverner og kunne bare brukes ved stor vassføring. I elver med mer stabil vassføring ble det bygd demninger for å utnytte kraften på best mulig måte.

Demningene, eller stemmene, ble først nyttet til mølledrift, men ble senere svært sentrale for etableringen av den tidlige industrien. Anleggene i elv og vann utgjør viktige kulturhistoriske faktorer i Åsane, og må tas hensyn til.

4.3.2 Steingarder og utløer

De mest omfattende anleggene i området er steingjerdene, eller steingardene som de også blir omtalt som. Disse ble bygget for å danne skille mellom innmark og utmark, som grense mellom gårdene og som skiller mellom innmarken til de ulike brukene. Langs steingardene er det også ofte inkorporert utløer. Steingardene og utløene utgjør omfattende anlegg av betydelig historisk verdi for Åsane, og må tas hensyn til.

4.3.3 Torvhus

Torvtaking har lange tradisjoner i Åsane. Mesteparten av skogen i området ble svidd av i forhistorisk tid. Derfor utgjorde torv det viktigste brenselet helt fram til 1900-tallet. Enkelte gårder har restaurerte torvhus i dag, bl.a. på Saurås og i Rimmaskaret. Torvtaking har vært svært viktig for bosetningen i Åsane. Konkrete rester etter denne aktiviteten, kombinasjonen av myrer og torvhus, representerer viktige kulturhistoriske element i Åsane, og må tas hensyn til.

5 Landbruket

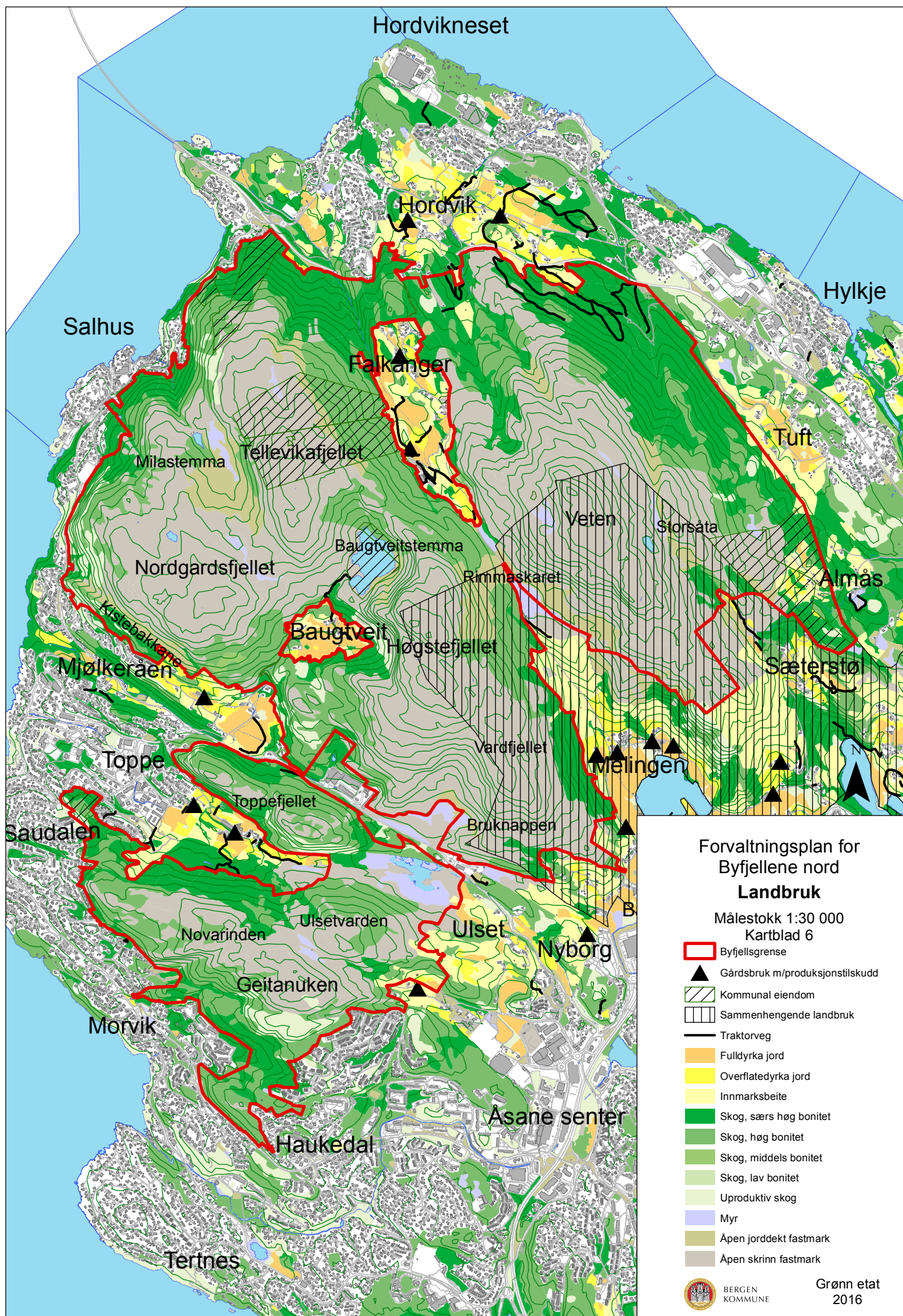
5.1 Jordbruk i Bergen

I en bykommune som Bergen er det naturlig stort press på å nytte jordbruksareal til andre formål. For å skape forutsigbarhet for dem som ønsker å drive landbruk, er det nødvendig å gi langsiktige signal om hvilke areal som vil bli tatt i bruk til byggeområder og hvilke som sikres for landbruksformål. Langsiktighet i disponeringen av kommunens arealer er viktig for landbruket.

Aktiv gårdsdrift er viktig for å skape åpne, vakre landskap som et fellesgode for allmennheten. Med den store nedgangen i antall bruk i drift er dette en utfordring. Landbruks-, natur og fri-luftsområder (LNF) preges generelt av gjengroing og blir dermed lett utsatt for utbyggingspress.

«LANDBRUKSPLAN 2006» viser til at jordvern er viktig også ut fra andre hensyn enn matvareforsyning og beredskap. Landbruksareal i drift sikrer viktige miljøgoder som åpne kulturlandskap, innfallsporter til turområder, akebakker mv.

Bergen hadde i 2013 15 574 dekar jordbruksareal i drift (Statens Landbruksforvaltning, PT-910). I 2002 var tallet 21525 dekar (Statistisk sentralbyrå, Tabell 06462: jordbruksareal, etter bruken). Antall søkere av produksjonstilskudd i 2013 var 115.

5.1.1 Jordbruk i planområdet

Historisk sett har utnyttelsen av BN vært knyttet til jordbruk. Langs randsonen til planområdet drives det fremdeles aktivt. Grunneierne vedlikeholder jordbrukslandskapet og ivaretar dermed flotte landskapskvaliteter. Randsonen til BN har så langt vært spart for den massive utbyggingen som man ser mange andre steder i Åsane. Årsaken til dette er bl.a. at mye av den nyere bebyggelse er ført opp i tidligere uegnede byggeområder som på bergknauser langs kysten og i tidligere myrområder i mer sentrale deler av bydelen.

5.1.2 Arealstatus

I KPA «KOMMUNEPLANENS AREALDEL (2010)» er områdene for landbruket satt av til arealformålet landbruks-, natur og friluftsområder (LNF-områder). I disse områdene er det bare tillatt

«- å oppføre bygninger eller iverksette anlegg eller andre tiltak som er nødvendig for drift av næringsmessig landbruk, herunder gårdtilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag. Tilretteleggingstiltak for friluftsliv er tillatt.»

Sammenhengende landbruksområder er spesielt viktige å ivareta. Landbruksområdet fra Saurås til Melingen er en del av et slikt sammenhengende landbruksområde. Området er kartfestet i temakart til «KOMMUNEPLANENS AREALDEL (2010)» og vist som hensynssone H510 og H570.

«Innenfor de sammenhengende landbruksområdene skal landbrukets ressursgrunnlag, herunder jordressursene, vernes om i et langsiktig (100 års) perspektiv. Det skal utøves en streng forvaltningspraksis der fremtidige generasjoners behov for å kunne produsere egen mat på egen jord skal være et svært tungtveiende hensyn ved alle spørsmål om for eksempel omdisponering eller deling av dyrket mark. Bygningsmasse og kulturlandskap bør i størst mulig grad bevares eller utvikles i tråd med tradisjonell byggeskikk.»

5.1.3 Gårdsbruk i drift

I planområdet er gårdsbruk i drift pr. i dag lokalisert til områdene Toppe, Dalabygda (Melingen m.fl.), Haukås, Falkanger, Baugtveit og Hitland. Med gårdsbruk i drift menes bruk som har en drift av et omfang som gir rett på produksjonstilskudd. I kartblad 6 er bruk med produksjonstilskudd vist med symbol på kart. Antall søkere av produksjonstilskudd er ikke det samme som antall bruk i drift. Det viser bare hvor mange aktive bønder vi har. En bonde kan drive flere bruk. De fleste brukene driver husdyrproduksjon med sau og/eller storfe. Flere av brukene supplerer også med tilleggsnæringer som Inn på tunet – tjenester eller jobb utenom bruket.

Foto 2: Kulturlandskap i Melingen

Foto: Jan Robert Brandsdal

5.1.4 Aktiv gårdsdrift og friluftsliv

Folk flest forbinder bruk av skog og fjellområder med friluftsliv, men også innmarksareal kan være en viktig arena for friluftsliv. De fleste landbrukseiendommer består av både innmark, skog og andre utmarksareal. Landbruksnæringen og landbruksforvaltningen har et stort ansvar for å ta vare på naturen, kulturminner og kulturlandskap som grunnlag for friluftsliv. I en bykommune som Bergen utgjør kulturlandskapet innfallsporter til skog og fjellområder i tillegg til at kulturlandskapet i seg selv ofte er en viktig friluftsarena.

Bruken av de bynære naturområdene har økt betydelig de senere år. Mye tyder på at BN vil få ytterligere økt bruk som følge av boligbygging i randsonen til deler av planområdet. For gårdsbruk i drift kan dette være en utfordring.

De vanligste konfliktene i BN er knyttet til følgende:

- parkering (i tilknytning til innfallsporter)
- ferdsel (gjennom gårdstun/innmark/beite)
- forsøpling (langs turvei, rasteplasser, parkeringsplasser)
- løse hunder (manglende respekt for båndtvang)
- riding, sykling (slitasje på gårdsveier, turveier og stier)

Nevnte konflikter/problemstillinger utdypes nærmere i kap. 11.

5.2 Skogbruk i Bergen

«SKOGLOVEN» er det overordnede verktøyet for forvaltningen av skogressursene. I skoglovens §1, formålsparagrafen heter det:

«Denne lova har til formål å fremme ei berekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på verdiskapning, og å sikre det biologiske mangfoldet, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiane i skogen.»

I Bergen kommune er det om lag 190 000 dekar skogareal («LANDBRUKSPLAN 2006»). Halvparten av skogarealet er barskog og halvparten lauvskog. Store arealer ble tilplantet på 50-, 60- og 70 tallet. Til sammen er det plantet ca. 50 000 dekar hvorav ca. 90 % tilplantet med gran.

Klimaet i Bergen gir svært god tilvekst i skogen. Skogeierne i Bergen sitter i dag på store ressurser som det for alvor kan høstes av i de nærmeste årene. Skogeigarlaget Vest har utarbeidet skogbruksplaner for store deler av skogarealet i Bergen. Disse planene har kartfestet skogbestandene på hver gård og inneholder bl.a. informasjon om treslag, kubikkmasse tømmer, tilvekst, miljøverdier og forslag til fremtidig skogskjøtsel. Det er utarbeidet slike planer for flere av teigene i planområdet.

I tillegg til «SKOGLOVEN» og skogbruksplaner forholder skogbruket seg til en rekke sentrale retningslinjer og standarder, jfr. «LEVENDE SKOG» standardene. Standardene skal sikre og dokumentere bærekraftig og miljøvennlig skogbruk. Skogeigarlaget Vest sine medlemmer er gruppesertifisert etter disse standardene. Mesteparten av tømmeret som tas ut i Bergen vil høyst sannsynlig tas ut av skogentreprenører. De skogentreprenørene som hogger på Vestlandet er sertifiserte og hogst i Bergen vil derfor utføres etter standardene for «LEVENDE SKOG» (LANDBRUKSPLAN 2006).

Det ble enighet om levende skog standard for et bærekraftig skogbruk i 1998. Standarden ble revidert i 2005. I 2010 endret standarden navn til Norsk PEFC standard. Det ble startet opp revisjon av standarden i 2013. Ved revisjon er hensynet til friluftslivet og stiene ytterligere styrket. (Norges Skogeierforbund, Grunneier – en samarbeidspart. Stikonferansen 2015).

5.2.1 Skogbruk i planområdet

Det er i all hovedsak plantet skog langs lisidene øst og i nord/nordvest for Vetten. Videre er det et langstrakt felt langs lisidene øst for Vardfjellet, Høgstefjellet og Tellevikafjellet. I området Geitanuken er det et felt like ved Toppe (Kartblad 7). Feltene består i all hovedsak av gran. Plantingen i BN ble i all hovedsak utført på 1960 og 70 tallet. Denne skogen er nå hogstmoden. Den årlige tilveksten utgjør ca. 1,1 kubikkmeter for hvert dekar pr. år.

De fleste skogområdene har i dag lav tilgjengelighet med tanke på friluftsliv. Det skyldes bl.a. at kulturskogen ble etablert for å styrke det næringsmessige grunnlaget for gårdene i området og i mindre grad med tanke på friluftslivets fremtidige kår. Det er i tillegg svært få bestand i området som er avstandsregulert eller tynnet. Ved å tynne granplantefelt i et belte langs sti eller skogsvei/turvei vil sikten bli bedre og kan stimulere flere til å søke seg ut i bestanden. Dersom det hogges en korridor langs traseene vil lauvskogen ta over og vokse seg tett. Avstandsregulering må til for å fremme en lysåpen lauvskog. Avstandsregulering er rydding i tette ungskog-partier, hvor man fjerner så mange trær at de gjenstående kan vokse til drivverdig dimensjon uten nye inngrep i bestanden. På mager mark vil avstandsregulering også hindre at veksten stagnerer pga. for stor tetthet i ungsogen.

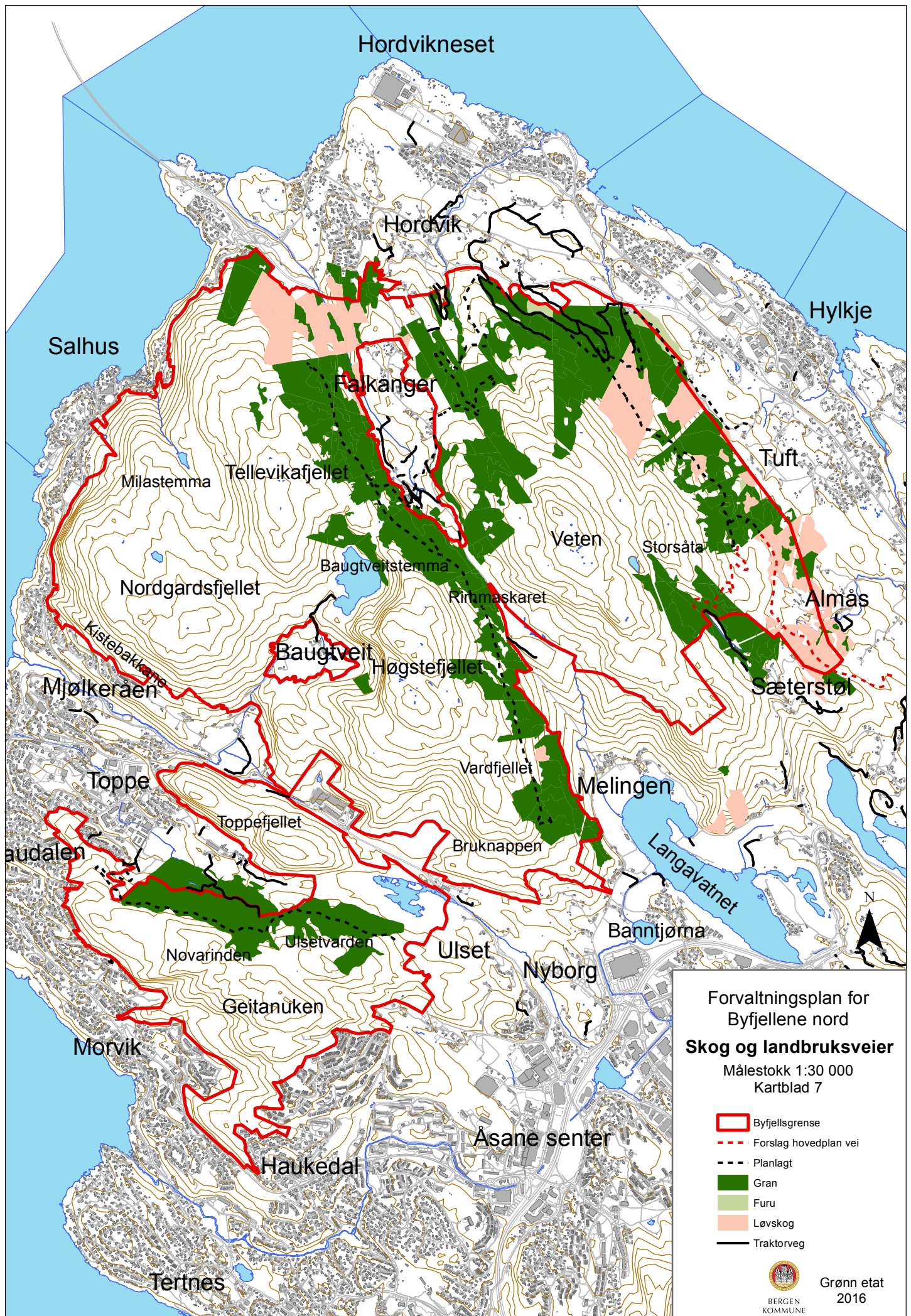
5.2.2 Forvaltning

Det meste av skogressursene i BN forvaltes av private grunneiere. Bergen kommune eier 2 arealer i BN. Disse er lokalisert til Tellevik og Sætergården (kartblad 11). Når det gjelder drift av kommunale skogareal, er hensynet til rekreasjon og friluftsliv overordnet økonomiske hensyn. Det skal legges til rette for at flest mulig kan få tilgang til skogareal som er attraktive for friluftsliv og i undervisningssammenheng m.m.

5.2.3 Skogsveier og avvirkning

Det er pr. i dag etablert enkelte korte strekninger med traktorveier i randsonen av BN. Ingen av disse kan benyttes til avvirkning av den skog som nå er hogstmoden. Det er heller ikke etablert skogsveier. Det er utarbeidet plan (hovedplan vei) for skogsveier i området og i 2014 ble det godkjent bygging av skogsvei fra Tuft og nordover langs Vetten til Falkanger. Videre er det godkjent bygging av skogsvei i lisiden på strekningen Vardfjellet langs Vetten og Tellevikafjellet. Bygging av disse strekningene er planlagt startet opp i 2015. Etablering av skogsveiene vil gi mulighet til å avvirke og skjøtte plantefeltene. Skogsveiene vil også fungere som såkalte flerbbruksveier og gi bedre tilgjengelighet for friluftslivet. I forbindelse med planlegging og bygging av skogsveiene er det etablert veilag bestående av flere grunneiere.

Ved planlegging og bygging av skogsveier skal det i tillegg til næringsmessige interesser også i stor grad tas hensyn til miljøverdier og friluftsliv. Trasevalg og linjeføring skal planlegges slik at veiene tilpasses landskapet og naturen slik at det blir minst mulig skjæringer og andre naturinngrep (LANDBRUKSPPLAN 2006).

6 Friluftsliv og fysisk aktivitet

6.1 Friluftsliv

«Norsk friluftslivstradisjon er kjennetegnet ved naturvennlig ferdsel og hensynsfull bruk av den frie natur, hvor hovedsiktemålet er naturopplevelse. Med grunnlag i den frie ferdselsretten utgjør friluftslivet en viktig del av vår nasjonale identitet og kulturarv, og er den mest utbredte utendørs fritidsaktivitet i befolkningen. Friluftslivet gir kunnskaper om natur og kultur og bidrar til å øke miljøbevisstheten».

FRILUFTSLIV KAN DEFINERES SOM:

«opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse»
(Stortingsmelding nr. 39 2000-2001)

Det vises til stortingsmeldingen og strategiske og nasjonale resultatmål for friluftslivet i kap.1.

6.1.1 Friluftsliv og folkehelse

FOLKEHELSEMEDLINGEN (STORTINGSMELDING NR. 34 2012 – 2013) løfter fram friluftsliv som en viktig kilde til helse og livskvalitet. Det å få flere til å delta i friluftsliv på jevnlig og varig basis vil gi positive helseeffekter for befolkningen samlet sett. Det er mye dokumentasjon som underbygger påstanden om at friluftsliv er godt både for vår fysiske og psykiske helse. I en litteraturstudie gjort av Sintef i 2009, Analyse og dokumentasjon av friluftslivets effekt på folkehelse og livskvalitet, framkommer det at det er en positiv sammenheng mellom fysisk og psykisk helse og fysisk aktivitet. Videre viser Folkehelseinstituttet til forskning som dokumenterer at kontakt med natur og utsikt til natur i seg selv reduserer stress, påvirker immunforsvaret og påskynder tilfriskningsprosesser for syke mennesker. Friluftsliv gir en positiv mestingsopplevelse og et styrket selvilde.

Helse- og omsorgsminister Bent Høie uttalte følgende til BT 21.02.14:

«Jeg blir ofte spurt hva som skal til for å bedre helsen. Svaret er enklere enn du tror.
Gå mann! For å gå på tur er jo faktisk en medisin som forebygger sykdom og gir et langt liv»

6.1.2 Friluftsliv i byfjellene nord

Mesteparten av BN er registrert som et område med sterk brukerinteresse for friluftsliv i «GRØNT ATLAS, 1993» (kartblad 8). Analysen dekker landbruks-, natur- og friluftsområdene, både innmark og utmark, hvor det er fri ferdsel vinters- og /eller sommerstid. Viktige friluftsområder er områder som brukes av mange eller har potensiale til å bli brukt av mange i fremtiden. Kriterier for verdivurdering av friluftsområdene er: bruksverdi og egnethet. I regional friluftslivkartlegging i Hordaland (2008) er området rundt Veten og Høgstefjellet verdisatt som «svært viktig», og områdene rundt Nordgardsfjellet og Geitanuken verdisatt som «viktig».

De bratte skrentene i vest og nord har svært begrenset farbarhet og har derfor lavere verdi enn områder med bedre tilgjengelighet. Det samme gjelder lisidene langs Geitanuken/Novarinden i øst, lisidene langs Tellevikafjellet/Høgstefjellet i øst og enkelte deler av lisiden langs Veten i nord/øst. Dette har sammenheng med at disse områdene er plantet med kulturskog og har derfor svært lav farbarhet.

Nærfriluftsområder benyttes både i hverdagen og i helger. Det er ikke utført brukerundersøkelser av friluftslivet i området pr. i dag. En undersøkelse gjennomført av Bergen Turlag for

nærliggende turområder legges til grunn for beskrivelse av friluftslivet (Lund 2002). Resultater av denne undersøkelsen viser at nær 70 % av byfjellsbrukerne bruker byfjellene daglig eller ukentlig i sommerhalvåret. Korte turer under 3 timer er de mest utbredte (80 %) og 40% av brukerne kommer til byfjellene ved å gå hjemmefra. Fotturer og trimturer er de klart dominerende aktivitetene i byfjellene. 70 % oppgir fottur som aktivitet, 47 % trimtur og 4% sykkelstur. Det er behov for en ny brukerundersøkelse i dette området og i Bergen generelt.

6.1.3 Tre turområder

Det er i all hovedsak områdene med best tilgjengelighet som benyttes til turgåing. Dette er områder langs eksisterende stier, tråkk og veger. Slike områder benyttes daglig og nærmest til alle døgnets tider. Først og fremst gjelder dette postveien fra Melingen til Falkanger. Turer på stier til Geitanuken er populære som korte ettermiddagsturer/kveldsturer. Det er flere oppganger til Geitanuken. Oppgangene er i all hovedsak lokalisert i vest og er svært viktige lokale innfallsporter til dette turområdet. Turer til Vetten er også populære. Turen til fjellområdets høyeste topp (486 moh.) tar vanligvis utgangspunkt fra Melingen, Falkanger eller Sæterstøl. Turer til Nordgardsfjellet, Tellevikafjellet eller Høgstefjellet tar vanligvis utgangspunkt fra Baugtveit, Kistebakkane, Salhus, Falkanger eller Bruknappen. De fleste turene tar 1-3 timer. Å besøke flere av turområdene på samme tur er trolig ikke så vanlig. Men fjellområdet har også sin variant av 7-fjellsturen. Den har en lengde på 18 km og gjøres unna på ca. 7-8 timer (Opp- tur Bergen). Tredeling av fjellområdet skyldes delvis dårlig sammenheng mellom områdene.

6.1.4 Jakt

Det drives jakt i hele området. Hjortejakten i Bergen er organisert i 25 vald (2011). Innenfor BN er det 6 hjortevald. Dette er vald nr. 16 Baugtveit/Hitland/Nordgård, nr. 37 Saurås/Melinge/Espelid, nr. 22 Sæterstøl/Almås/Tuft, nr. 29 Tuft og Hordvik, nr. 27 Indre/Ytre Hordvik/Sætre og nr. 35 Haukås. Til sammen fikk disse valdene tildelt fellingstillatelse på 38 dyr i 2014. 30 dyr ble skutt av valdene i 2014. Jakt på hjort foregår i tidsrommet 1. september til 23. desember. Det er også anledning til å jakte på fugl i området.

6.2 Idrett

Mange mindre idrettsarrangement eller frilftsaktiviteter kan foregå uten spesielle anlegg eller arenaer. Eksempler på dette er løpetrening etter stier og turveier, mindre o-løpsarrangement og lignende. Slike aktiviteter forutsetter ofte tilrettelegging tilsvarende som for turfriluftslivet, eller kan foregå uten noe form for tilrettelegging. Aktivitetstyper som ikke krever tilrettelegging kan likevel komme i strid med den tradisjonelle frilftsbruk. Området Vetten, Høgstefjellet, Tellevikafjellet og Nordgardsfjellet dekkes av turkart Bergen i målestokk 1:25 000 (Statens kartverk, 2003). Av orienteringskart finnes kun kart fra 1965 i målestokk 1:20 000. Dette kartet er utgitt av Hovding.

6.3 Undervisning, uteskole og aktivitet

«For skoler og barnehager som har en beliggenhet i tilknytning til byfjellene, er fjellområdene og skogen i fjellenes randsone arena for uteaktivitet og kunnskapsformidling.»

Aktivitet og bruk av natur i undervisnings- og formidlingssammenheng er forankret i Kunnskapsløftet, samt Rammeplan for barnehagene. I Rammeplan for barnehagene er det et mål at barn skal få en begynnende forståelse av betydningen av en bærekraftig utvikling. I dette inngår opplæring av kjærlighet til naturen, forståelse for samspillet i naturen og mellom mennesket og naturen.

Videre sies det at barnehagene skal bidra til at barna:

- opplever naturen og kunne undres over naturens mangfoldighet.
- opplever glede ved å ferdes i naturen og får grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen.
- får erfaringer med og kunnskaper om dyr og vekster og deres gjensidige avhengighet og betydning for matproduksjon.
- ærer å iaktta, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i den fysiske verdenen.

I læreplan for naturfag/friluftsliv settes det mål om:

- stille spørsmål, samtale og filosofere rundt naturopplevelser og menneskets plass i naturen, bruke sansene til å utforske verden i det nære miljøet.
- beskrive egne observasjoner fra forsøk og fra naturen, gjenkjenne og beskrive noen plante- og dyrearter og sortere dem.
- beskrive noen viktige kjennetegn ved de fire årstidene ved å observere naturen delta i ulike aktiviteter ute i naturen og fortelle om det som er observert.
- samtale om livssyklusen til noen plante- og dyrearter.
- observere og notere hva som skjer med et tre eller en annen flerårig plante over tid.
- argumentere for forsvarlig framferd i naturen, beskrive lokale tradisjoner i friluftsliv, planlegge og gjennomføre friluftaktiviteter og praktisere trygg ferdsel under varierte værforhold.

For å nå disse målene må skoler og barnehager inkludere uteundervisning, friluftaktiviteter og utelek i hverdagslivet, samt nytte nærmiljøets muligheter for at barna kan iaktta og lære om bærekraftig utvikling, miljø, dyr, fisker, fugler, insekter og planter m.m.

Å kunne bruke naturen i undervisningssammenheng og som turområde forutsetter at det er naturområder i nærheten (gangavstand) med rimelig god tilgjengelighet. Det kan være behov for enkel tilrettelegging av slike områder. Enkel tilrettelegging kan bl.a. bedre tilgjengeligheten og hindre slitasje.

6.3.1 Områder for undervisning, aktivitet og lek

For å få en oversikt over områder med høy verdi for undervisning og aktivitet ble det sendt ut en forespørsel til samtlige barnehager (private og kommunale) og skoler (barne- og ungdomstrinnet) i Åsane, der det ble anmodet om at viktige bruksområder ble markert på kart. Det ble mottatt tilbakemelding fra 4 barnehager og 7 skoler. Barnehagene hadde postadresse Ulset, Salhus og Tertnes. Av skoler ble det mottatt svar fra Haukedalen skole, Haukås skole, Kyrkje-krinsen skole, Li skole, Mjølkeråen skole, Salhus skole og Åstveit skole. Viktige områder for barnehagene og skolene er grovt avgrenset og vist på fig. 9. For mange av de øvrige barnehagene og/eller skolene blir antakelig avstanden til dette byfjellsområdet for stor til at området vurderes som aktuelt for daglig bruk. Tilbakemelding fra skolene og barnehagene som bruker området viser at både Vetten, Høgstefjellet, Nordgardsfjellet, Geitanuken og Toppefjellet er mye brukte turmål. Områdene brukes flere ganger ukentlig. I tillegg har skolene og barnehagene sine lokale tur- og aktivitetsområder. Her nevnes bl.a. Milastemma like ved Salhus, flere områder omkring Geitanuken og Rimmaskaret (langs postvegen). Slike områder brukes til undervisning, lek, ulike aktiviteter og leirplass. I disse områdene etableres det gjerne gapahuker og lavvoer. Et av områdene er lokalisert øverst i Morviklien og brukes også mye av beboere i Morvik, speidergrupper og klatreklubber.

7 Tekniske inngrep

BN er et fjellområde med få og beskjedne tekniske inngrep. Det går i dag to høyspentlinjer gjennom området (kartblad 10). Den ene går like ved nordre Tuft via Håkeberget til Vardfjellet og til nettstasjon ved Ulsetstemma. Den andre går fra Salhus via Nordgardsfjellet til samme nettstasjon. Linjene er ikke spesielt dominerende i landskapet.

Av øvrige inngrep er det noen mindre master i området Geitanuken og enkelte strekninger med traktorvei i randsonen.

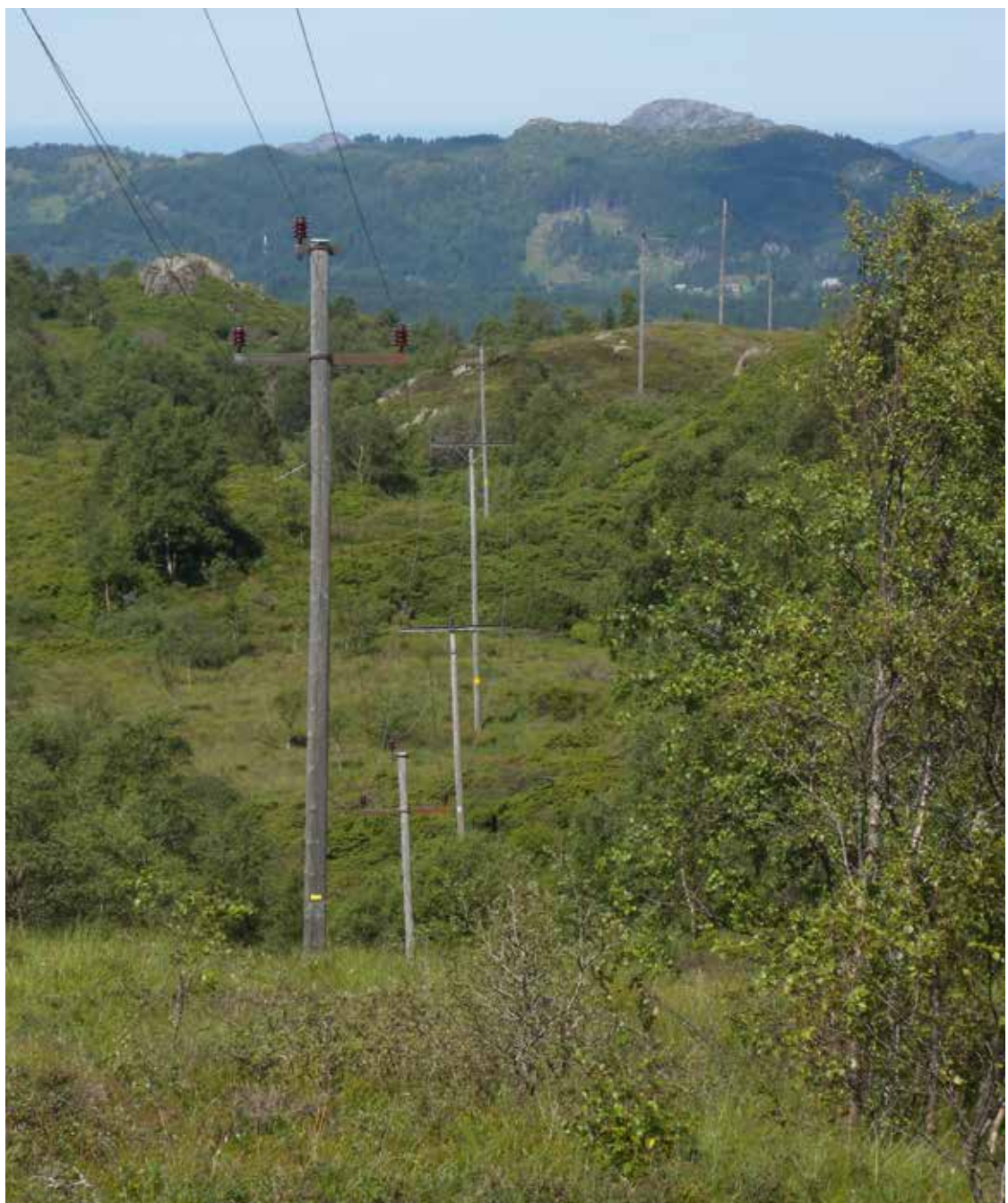

Foto 8: Høyspentlinje mellom Nordgardsfjellet og Tellevikafjellet

Foto: Jan Robert Brandsdal

8 Eiendomsforholdene

Området eies av en rekke grunneiere og består av ca. 386 eiendomsflater. Eierstrukturen i området er derfor svært kompleks. Det meste av området er eid av private grunneiere med noen få unntak. (kartblad 11).

8.1 Offentlig eiendom

Kommunen har 9 eiendommer i området. To av eiendommene er lokalisert til lisiden vest for Falkanger. To er lokalisert helt nord i planområdet. De øvrige er knyttet til Almås gård, Baugtveitstemma (drikkevannsinteresser) og et friområde ved Toppe.

8.2 Privat eiendom

Det meste av arealet innenfor planområdet er i privat eie og de fleste eiendommene er forholdsvis små. Karakteristisk for området er de smale og lange teigene som vi finner i flere utmarksområder i Bergen. Mange av de private eiendommene er tilplantet med skog.

Foto 9: Almås gård

Foto: Jan Robert Brandsdal

9 Adkomsten til området

«For friluftsliv og idrett i byfjellene er den viktigste utfordringen å sikre tilgjengelighet til byfjellene og sikre sammenhengen mellom byfjellene og grønnstrukturen i byggesonen.»

Undersøkelsen om bruken av byfjellene konkluderer med at 40 % av brukerne kommer til byfjellene ved å gå hjemmefra (Bergen Turlag 2002). Undersøkelsen konkluderer videre med at nærhet til turområdet er en svært viktig faktor for omfanget av bruken. Gjennomgående for de ulike byfjellsområdene er at innbyggerne i de tilstøtende bydeler er de mest aktive brukerne. Byfjellene er nærturområde for over 56 % av Bergens befolkning. Undersøkelsen inkluderte ikke BN, men mange av konklusjonene må vurderes som aktuelle også for dette området.

Det er flere innfallsporter til området (kartblad 12). De viktigste er forholdsvis godt kjent og skiltet. I all hovedsak er det skiltet i området rundt Geitanuken. Denne type skilt viser retning fra hovedvei/busstopp til startpunkt for stier videre inn i området. En del av de lokale innfallsportene er likevel vanskelige å finne med mindre man er lokalkjent. Dette skyldes i mange tilfeller dårlig skilting og manglende vedlikehold/skjøtsel ved startpunkt. De mest kjente og brukte innfallsportene til BN er i dag Falkanger, Melingen, Baugtveit og Sæterstøl. I tillegg er det en rekke viktige adkomster i området rundt Geitanuken. Her nevnes bl.a. Toppe, Saudalen, Kollbudalen, Haukedal, Bruknappen, Kistebakkane og Salhus.

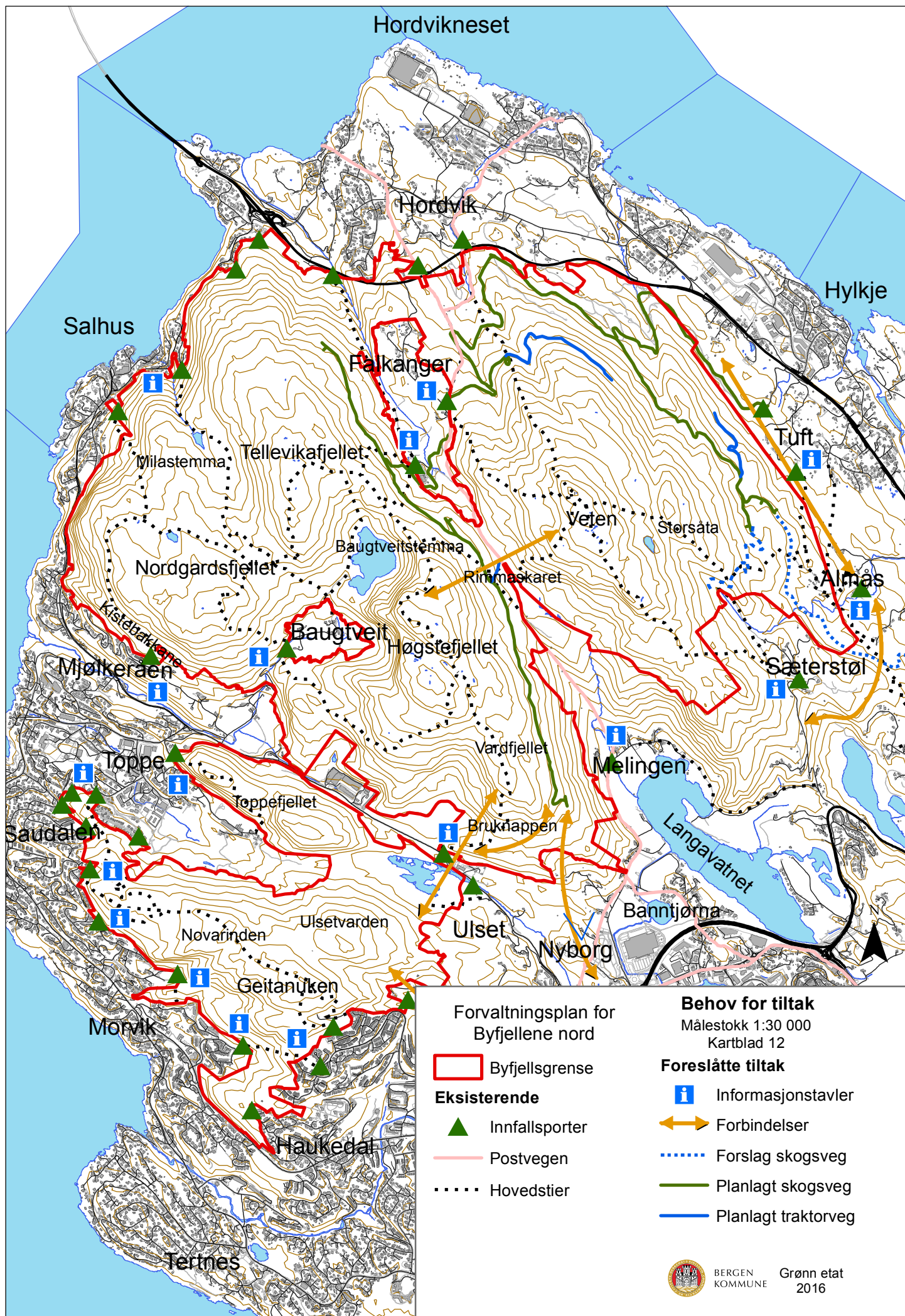
9.1 Hvordan komme til området

Mange brukere går til fots for å komme til området. Særlig må området Geitanuken regnes for å være et nærturområde der brukere når sitt turmål til fots. Dette området er spesielt populært å bruke til korte turer, 1 – 3 timer (f.eks. ettermiddagstur/kveldstur). Å ivareta lokale innfallsporter er svært viktig. I tillegg er det nødvendig å legge forholdene enda bedre til rette for at flere kan nå turområdene til fots. Ferdsel til fjellområdet foregår enkelte steder på private veier og gjennom tun. Økt bruk de senere år har ført til at denne ferdselen, særlig gjennom tun, øker faren for konflikter mellom turgåere og andre brukere av området. Å tilrettelegge/sikre gode adkomster er viktig, både fra eksisterende boligområder og der nye boligområder skal utvikles.

Foto 10: Skilting i randsonen

Foto: Jan Robert Brandsdal

9.1.1 Kollektivtransport

Et godt kollektivtilbud fram til innfallsportene er viktig. Kollektivtilbud er i mange tilfeller avgjørende for dem som ikke disponerer bil, men er også viktig for å skape varierte muligheter for turfriluftslivet. Åsane terminal like ved Åsane senter er et sentralt knutepunkt. Herfra er mulighetene til å benytte seg av kollektivtransport til turens startpunkt en mulighet. Det er imidlertid usikkert hvor mange som benytter seg av et slikt tilbud. Trolig er det et potensiale for økt bruk av kollektivtransport. Bedre informasjon om mulighetene er antakelig en nøkkel-faktor.

I mai 2014 ble busselskapet «Fjordhesten AS» etablert med det formål å drive bussrute inn i fjellområdet i Åsane. Selskapet startet med å kjøre bussrute hver søndag fra sentrale deler av Åsane til Sætregården. Ruten ble kjørt 3 turer hver vei. Etter en etableringsfase er drift nå innstilt av økonomiske årsaker. «Fjordhesten AS» mener det likevel er grunnlag for et slikt tilbud, men det krever bedre markedsføring. Ruteløyve er tildelt for 10 år.

9.1.2 Parkeringsmuligheter

I randsonen til planområdet er det i dag tilrettelagt for turparkering i Melingen, på Falkanger og Baugtveit (kartblad 11). I tillegg er det flere parkeringsmuligheter ved Åsane senter, Toppe senter og i området ved Ikea. Parkeringsmulighetene er ellers varierende. På store utfartsdager med pent vær er kapasiteten på de fleste parkeringsplassene i området «sprengt». Økt ferdsel og «villparkering» har over lengre tid vært et problem bl.a. på Sæterstøl. Dette er en populær innfallsport for Vetten. Veien er smal og det er begrenset med muligheter for parkering i dag. Feilparkering langs vei (delvis på innmark) og mangel på snuplasser skaper problemer bl.a. i forhold til fremkommelighet for fastboende og for utrykningskjøretøyer. Selv i områder som Falkanger og Melingen, der det er tilrettelagt for parkering, er det tidvis for liten kapasitet og problemer med feilparkering.

Foto 11: Parkering for turgåere - Baugtveit

Foto: Jan Robert Brandsdal

10 Områder, anlegg og stier i BN

Den fysiske farbarheten i området som helhet er i dag variabel. Dette skyldes til dels varierende vedlikehold av stier, at terrenget er myrete, vått og enkelte steder ganske bratt, noe som særlig gjelder for de vestvendte fjellsidene. Skogplanting og gjengroing av landskapet er også en utfordring i denne sammenheng.

RAPPORTEN «BYNÆRT SKOGBRUK» (oppdragsrapport fra NISK 6/01) behandler tilgjengelighetsproblematikk i området Smørås-Hamrefjellet i Fana bydel. Det er naturlig å anta at de samme problemstillingene som er berørt i denne rapporten gjør seg også gjeldende i BN. Tilgjengelighetsdata viser både at dagens granplantefelt samt de mer lysåpne skogene og lyngmarkområder alle har lav fysisk tilgjengelighet. For granbestandene er det gjerne skogbrynene som fysisk er de største forseringshindrene. Når det gjelder gjengroingsarealene viser disse stor variasjon i tilgjengelighet, men kombinasjonen einer og klyngevis tett lauv-treforyngelse kan gjøre arealene tunge å forsere. Spesielt ufremkommelig er lyngmarka. Undersøkelser antyder at over 95 % av de som ferdes i skog følger velkjente ferdselsårer som tråkk, stier og veger.

10.1 Viktige turveier og stier i området

Området som helhet har i dag få turveier. Dette har mye med topografien å gjøre, fjellområdet er preget av bratte skrenter mot vest. Mot øst er terrenget slakere. Det er også i disse lisdene det er planteskog i dag. Den eneste turveien i området i dag er «Den Trondhjemske Postvei» som går gjennom området på strekningen Melingen - Rimmaskaret – Falkanger (kartblad 12). Dette er en svært populær trasé og er viktig for tilgjengeligheten til området, særlig for turmål som Vetten, men også som forbindelse mellom nord og sør. Turveien brukes av bl.a. turgåere, joggere, syklistene og ridende. Det er også en kortere forbindelse mellom Melingen og Vikaleitet. Denne forbindelsen er viktig og gir bl.a. en mulighet for en rundtur Melingen – Sæterstøl – Vetten – Melingen.

Postveien vedlikeholdes av grunneiere og enkeltpersoner i området. Standarden er stort sett god, men vedlikeholdet er avhengig av det lokale engasjementet. Behovet for opprusting synes å være størst i den nordlige del fra Falkanger i retning Hordvik.

Stiene i området fra innfallsportene (kartblad 12) utgjør hoved-infrastrukturen i området og er derfor særdeles viktig for bruken av området i rekreasjonsøyemed. Det eksisterer en rekke stier inn i området i dag. Til Vetten går det stier fra Falkanger i nord, Rimmaskaret (postveien) Sæterstøl i sørøst og Almås/Tuft. Til Høgstefjellet går det stier fra Baugtveit via Huseberget og Midtfjellet, via Nordgardsfjellet – Tellevikafjellet, fra Falkanger, Rimmaskaret (postveien) og Bruknappen via Vardfjellet. Til Nordgardsfjellet/Tellevikafjellet er stier fra Salhus, Kiste-bakkane, Baugtveit og Falkanger sentrale. Området Geitanuken/Toppefjellet har et nett av stier fra en rekke lokale innfallsporter.

Det er likevel stor lokal variasjon i stitethet, tilgjengelighet og bruk. Startpunktet for en del av stiene kan være vanskelig å finne. Dette kan skyldes for dårlig eller manglende skilting, at stiene er gjengrodde eller at adkomster til stiene er gjemt bak ulike byggetiltak eller hageavfall. Slike tilstander svekker ferdselsmulighetene fra byggesonen til utmarken, noe som vil kunne medføre at områdene brukes mindre og av denne grunn blir utsatt for ytterligere utbyggingsspress i randsonen. Det er derfor viktig at stiene i randsonen er tydelige og attraktive, for eksempel ved at de er ryddet for vegetasjon og godt merket. Dette er også en viktig forutsetning for at BN sitt potensiale som turområde kan utnyttes fullt ut. Lokale innfallsporter er

viktige for lokalmiljøet som sokner til disse (eks, Saudalen, Kollbudalen/ Morviklien). Ved bedre tilrettelegging av lokale stier legges det til rette for at flere velger å gå fremfor å kjøre til utgangspunkt for turen. Noe som igjen vil legge mindre press på eksisterende P- plasser for turparkering. Mange av innfallsportene fungerer også som nærturområder og aktivitetsområder for skoler og barnehager.

Tilstanden på stiene er svært varierende. Økende bruk av stiene i området fører til økt slitasje og stiene er spesielt sårbar der terrenget er vått. Stiene vedlikeholdes i dag av dugnadsgrupper og enkeltpersoner. De fleste dugnadsgrupper eller enkeltpersoner har sine interesseområder. Slik situasjonen er i dag er stienes vedlikeholdstatus avhengig av at det finnes personer med engasjement og interesse for dette i det enkelte område. Sti fra Falkanger til Vetten ble tilrettelagt med klopper sommeren 2014 av Nordre Åsane stirydderlag i samarbeid med Grønn etat, Bergen kommune.

Det er pr. i dag ingen innfallsporter med informasjonstavler om rekreasjonsmulighetene i området

10.2 Viktige områder for opphold og rekreasjon

Fjellområdet har ingen klart definerte aktivitetsområder på linje med Bjørnevatnet på Smørås (byfjellene sør) og Tennebekktjørna i Kanadaskogen (byfjellene vest). Det er likevel strekninger og enkelte områder i randsonen som peker seg ut i forhold til lek og opphold. Å følge postveien byr på opplevelser tilknyttet kulturlandskapet. På veien opp Rimmaskaret passerer du steinhus og torvhus. Noen er åpne og det er en opplevelse i seg selv å sette seg inn og ta en pust i bakken. Mange skoleklasser og barnehager benytter seg av denne strekningen til tur. Andre viktige områder ligger i tilknytning til bebyggelsen. Eksempel i denne sammenheng er bl.a. friområdet ved nordre Toppe/Saudalskleivane og et område tilrettelagt for aktiviteter i Morvik. Almås gård har fremdeles preg av et åpent kulturlandskap og området har et stort potensiale for ulike aktiviteter. Gården er et viktig kulturminne. I KPA er Almås gård båndlagt for regulering til grønne formål. Like nord for Almås gård møtes stier som fører opp til Vetten. Dette er stier fra Tuft og Almås. Dette er viktige innfallsporter og forbindelser som også må ivaretas for fremtiden i forbindelse med utvikling av nærområdet til boligbebyggelse.

På Falkanger ligger Sætregården som er et sentralt utgangspunkt for turer i fjellområdet. Gården er åpen for besøkende hver søndag kl. 12.00 – 16.00. Sætregården tilbyr i tillegg rideskole/kurs, terapiriding og «Inn på tunet tilbud». Besøk på gården er svært populært og kombineres gjerne med en tur i området.

Foto på side 46;

Foto 12: Sti fra Baugtveit mot Huseberget.

Foto 13: Dugnadsarbeid på sti til Vetten.

Foto 14: Ved Sætregården.

Foto 15: Ved Almås.

Foto: Jan Robert Brandsdal

II Fremtidig forvaltning

Økte krav til boligfortetting i sentrumsnære deler av kommunen gir økt utbyggingspress i randsonen til byfjellene. Med tanke på å ivareta byfjellene som friluftsområde på lang sikt, vil en viktig utfordring være å etablere en langsiktig grense mellom by og byfjell. I tillegg ligger det en viktig utfordring i å sikre sammenhengen mellom byfjellene og grønnstrukturen i byen.

II.1 Langsiktig vern av forvaltningsområdet - byfjellsgrensen

For å definere og ivareta forvaltningsområdet på lang sikt foreslås her som i de andre bydelene, en byfjellsgrense. I kap. 1.4.2 er begrepet byfjellsgrense og prinsipper for trekking av grensen nærmere beskrevet. Byfjellsgrensen fastlegges ut fra prinsipper hvor friluftslivinteressene ikke alene er viktig. Det er også et behov for å avgrense fremtidig boligutbygging, ivareta landbruket og kulturlandskapet, verne om biologisk mangfold og kulturminner, ivareta landskapestetiske verdier, forvalte skogressurser og ivareta drikkevannsinteresser.

For å kunne nå forvaltningsplanens mål om helhetlig forvaltning må ulike verdier og interesser i området sees i sammenheng. Det vil da være mulig å etablere en fremtidig forvaltning av BN som i størst mulig grad ivaretar ulike verdier og interesser. Det er viktig at disse verdier og interesser inkluderes i forvaltningen i størst mulig grad.

De overordnede føringene for arealbruken i byfjellsområdet er fastsatt gjennom kommuneplanens arealdel, som er rettslig bindende både for offentlige myndigheter, grunneiere og andre aktører. Ved utarbeidelse av forvaltningsplanen for BN er det kommuneplanens arealdel 2010 som ligger til grunn. Kommunedelplaner og reguleringsplaner angir nærmere spesifikasjoner om arealbruken.

I kommuneplanens arealdel (KPA) er BN i all hovedsak vist som LNF-område. Noen mindre områder i byfjellsområdets randsoner er vist som grønnstruktur. I KPA er det angitt hensynssoner for lokaliteter innenfor byfjellsområdet som av ulike årsaker krever spesielle hensyn. I bestemmelsene og retningslinjene til KPA er det i kap. 27 angitt nærmere bestemmelser som gjelder for de ulike hensynssonene. I området Melingen og opp mot toppen av Vetten er det angitt en hensynssone for sammenhengende landbruksområde. Melingen er også omfattet av hensynssone for kulturmiljø. Denne hensynssonen strekker seg sørøstover rundt Langavatnet og vestover mot Valldalen/Angeltveit. I eller i tilknytning til BN, er det 15 naturtypelokaliteter som er omfattet av hensynssone for naturmiljø. Ved Baugtveitstemma er det en sikringssone som markerer nedslagsfeltet for drikkevannet. Almås gård er omfattet av en båndleggingssone, da dette området er båndlagt for nærmere regulering etter plan og bygningsloven.

Områdene rundt Melingen og sørlige deler av Vardefjellet omfattes av kommunedelplanen for Åsane sentrale deler. Disse arealene er i kommunedelplanen angitt som LNF-område med viktig kulturlandskap. Ulsetstemma er også inkludert i kommunedelplanen og er vist som LNF-område med vekt på natur. I tillegg til kommunedelplanen for Åsane sentrale deler er det under arbeid en kommunedelplan for Hylkje, Almås og Haukås. Det ble fattet vedtak om oppstart av denne planen 09.01.2014.

II.1.1 Byfjellsgrensen i dag

I KPA (kommuneplanens arealdel 2010) er byfjellsgrensen i hovedsak fastsatt med utgangspunkt i grensen mellom LNF-områder og byggeområder. Dette gjelder områder i bydeler der byfjellsgrensen er innarbeidet i KPA. I randsonen til dette byfjellsområdet er det avsatt

områder til boligbebyggelse og industri, kontor og lager øst for Vetten (B8-B6 og I/K/L 2). Her vil det være aktuelt å følge kommuneplanens formålsgrenser. Det foreslås videre at den presise avgrensingen mellom byfjellene og boligområdene i KPA avklares endelig i forbindelse med vedtak av senere detaljplaner. Tilsvarende gjelder for området Mardalen-Bruknappen i forbindelse med reguleringsplan for E39.

Ved landbruksområdene Falkanger, Baugtveit, Søre Toppe, Angeltveit-Melingen og Teigland-Sæterstøl, trekkes forslaget til byfjellsgrense i all hovedsak langs grense mellom dyrket mark og skog. Innmark vil da holdes utenfor byfjellsområdet, mens skogressurser legges innenfor.

11.1.2 Byfjellsgrensen

Byfjellsgrensen er vist på detaljkart A – G. Se oversiktskart kartblad 14 og egen tegnforklaring kartblad 15.

STREKNINGEN BRUKNAPPEN – VALLDALEN – MELINGEN – TEIGLAND – SÆTERSTØL (DETALJKART A):

I området Bruknappen til Valldalen følger byfjellsgrensen langs foten av Vardfjellet. Videre mot Melingen – Teigland - Sæterstøl følger byfjellsgrensen i all hovedsak grense mellom innmarksbeite og skog. All innmark er da i all hovedsak holdt utenfor forvaltningsområdet, mens skogressurser legges innenfor.

STREKNINGEN SÆTERSTØL - ALMÅS – TUFT – SVEHAUGEN (DETALJKART B):

Området grenser til areal avsatt til boligbebyggelse (B6) og I/K/L 2 (område for industri, kontor og lager) i gjeldende kommuneplans arealdel. Byfjellsgrensen følger vestgrensen for fremtidig boligområde B6. For deler av dette området er det startet opp arbeid med kommunedelplan (Haukås, planID 62330000). Kommunedelplanen avgrenses mot Vetten i vest. Området mellom kommunedelplanens avgrensning og B6 overlapper da med forvaltningsplan-ens avgrensning. Området som overlapper har status som LNF-område i KPA.

OMRÅDET FALKANGER (DETALJKART C):

Falkanger med bebyggelse og innmark ligger som en «øy» i byfjellsområdet og holdes derfor utenfor forvaltningsområdet. Skogområdet mellom Falkanger og Hordvik i nord inkluderes i planområdet.

STREKNINGEN TELLEVIK – SALHUSBERGET (DETALJKART D):

Viser byfjellsgrensen fra Tellevik til Salhusberget i sør. Grensen følger langs Salhus-vegen og dagens bebyggelse. Byfjellsgrensen følger grense for byggeområde i kommuneplanens arealdel. Regulerte friområder som grenser mot fjellområdet er lagt innenfor byfjellsområdet. Vist som grøntstruktur i kommuneplanen. Dette gjelder friområde i reguleringsplan for Salhus, plan nr. 16410000.

STREKNINGEN RANTEN – KISTEBAKKANE – HITLAND – BAUGTVEIT – DJUPEDALEN (DETALJKART E):

Byfjellsgrensen følger grense mellom byggeområde og LNF område i kommuneplanens arealdel og eiendomsgrense ovenfor bebyggelse i Kistebakkane. Ved Hitland trekkes grensen ovenfor bebyggelsen og følger i all hovedsak skillet mellom innmark og utmark. Baugtveit med bebyggelse og innmark holdes utenfor forvaltningsområdet. I Djupedalen trekkes byfjellsgrensen mellom I/K/L 3 og 4 og LNF område i kommuneplanens arealdel.

STREKNINGEN TOPPEFJELLET – NORDRE OG SØRE TOPPE – SAUDALEN – KOLLBUDALEN – MORVIKLIEN – SVEHAUGEN – MYRDALSKOGEN (DETALJKART F):

Langs østsiden av Toppefjellet følger grensen Salhusveien. Nord for Toppenipa legges grensen slik at dagens bebyggelse legges utenfor byfjellsgrensen. Dette medfører at et mindre bebygd platå i nord med LNF-status i KPA, blir liggende utenfor grensen. Langs vestsiden av Toppenipa trekkes grensen slik at lokalitet 3 – Toppenipa, rik edellauvskog, inkluderes i byfjellsområdet (kartblad 3). Langs Toppefjellet i vest og videre i området Søre Toppe, følger grensen i all hovedsak skillet mellom innmark og utmark. På Toppe er et større areal med status grønnstruktur i KPA i all hovedsak lagt innenfor byfjellsgrensen. På strekningen Toppe til Myrdalskogen følger byfjellsgrensen i all hovedsak grensen mellom LNF-områder og byggeområder i KPA. Områder med status grønnstruktur i arealdelen er inkludert i forvaltningsområdet ved Haukedal og Myrdalskogen. Dette er grønnstruktur som grenser mot byfjellsområdet og som det av denne grunn vurderes som naturlig å legges på byfjellsiden av grensen. Vest for Svehaugen er grensen trukket slik at lokalitet 206 – Svehaugen, rik edellauvskog, inkluderes i byfjellsområdet (kartblad 3).

STREKNINGEN MYRDALSKOGEN – ULSET – MARDALEN (DETALJKART G):

Ved Ulset trekkes grensen langs byggeområde i reguleringsplan for området (plannr 1635.00.00). Regulert friluftsområde (FL4) og naturvernområde i nord grenser til byfjellsområdet og legges innenfor byfjellsgrensen. I Mardalen følger grensen I/K/L 3 og 4, område for næringsbebyggelse i kommuneplanens arealdel. Det foreslås at den presise avgrensingen mellom byfjellene og næringsbebyggelse/E39 avklares endelig i forbindelse med vedtak av senere detaljplaner. I/K/L 4 omfatter også et område på sørvestsiden av Salhusveien.

11.2 Behov for vern innen forvaltningsområdet

Vernesone omfatter de deler av BN som ønskes bevart mest mulig «urørt», av hensyn til vern av natur, landskap, drikkevann og den del av friluftslivet som ikke forutsetter tilrettelegging av betydning. Områdene som er definert som vernesone (se 11.4.1) i BN er begrenset. Det er imidlertid registrert noen områder som vurderes som viktige i lokal vernesammenheng pga. biologisk mangfold og kulturminneverdi.

11.2.1 Biologisk mangfold

De viktigste områdene befinner seg i randsonen av forvaltningsområdet og er lokalisert til Salhusberget, Toppenipa, Salhusberget Sør og Hitlandsbakkane. Lokalitetene er nærmere beskrevet i kap. 3.

Følgende forvaltningstiltak foreslås:

- ✓ Lokalitetene tar stort sett best vare på seg selv. Fjerning av innførte, fremmede arter som platanlønn er imidlertid ønskelig for å beholde mest mulig av den naturlige, stedsne vegetasjonen. Avgrenset ferdsel er ikke i konflikt med verdiene, men intensiv bruk bør unngås. Lavfloraen er sårbar for luftforurensing. Spesielt ønskelig at gran fjernes snarlig så den ikke utarmer edellauvskogsvegetasjonen og ramsløkforekomstene enda mer enn det som alt har skjedd.
- ✓ For å bevare verdien av lokalitet 203 Hitlandsbakkane er det nødvendig med fortsatt beite, der både hest, storfe og sau kan være egnet. Det er da viktig å unngå både for svakt beitetrykk slik at engene gror igjen med busker og kratt, og for høyt beitetrykk som fører til tråkkskader (hest og storfe er dyreslag som lettest kan forårsake dette). En bør unngå å tilføre særlig mer gjødsel på engene, ikke minst bakkene i nordøst og vestre deler av beitet. Ytterligere rydding av gjengroende beitemark vil også være positivt og styrke verdiene til området samlet sett (relevant både i nordvest og nordøst).

11.2.2 Kulturminner

Området er rikt på kulturminner (kap.4). Kulturminner som nevnes spesielt er tidlig gårdsbebyggelse og bebyggelsesstruktur, demningene (stemmene), steingarder og utløer. Ved mange av gårdene i Åsane er det bygget til dels omfattende steingarder. Av ferdselsårer er «Den Trondhjemske Postvei» fra 1780-årene viktigst og strekningen gjennom planområdet er i dag en av de best bevarte postveistrekningene ut fra Bergen. Postveien har god standard på strekningen Melingen til Falkanger. Fra Falkanger til Hordvik er standarden av mer variert karakter. Postveien er vernet med hensynssone for kulturmiljø i KPA, der den er vist som en 10 m buffer rundt det historiske veifaret. Jordbrukslandskapet i Dalabygda og området rundt Langavatnet er vernet med hensynssone for kulturmiljø.

Nevnte kulturminner bør ivaretas og synliggjøres. Det er vesentlig å ivareta kulturminnene i BN som kilde til forståelse av tidligere tiders bosetningsstruktur og bruk av området. Rester etter steingarder m.m. har stor historiefortellende verdi, og egner seg godt til formidling. Ved synliggjøring og tilrettelegging kan brukere av turområdet få et innblikk i vår nære historie.

Følgende forvaltningstiltak foreslås:

- ✓ Gamle ferdselsårer, krigsminner m.m. ivaretas og skjøttes. Vegetasjon fjernes og ryddes.
- ✓ Utvalgte kulturminner i området synliggjøres ved skilting/informasjonstavler.
- ✓ Tilkomster (stier) til aktuelle kulturminner skjøttes og tilrettelegges.

11.3 Landbruk og friluftsliv

Brukerinteressene i området er først og fremst knyttet til landbruk, skogbruk og friluftsliv. En større del av planområdets sørlige del (Melingen) er omfattet av hensynssone Landbruk (H510) og Bevaring kulturmiljø – jordbrukslandskap (H570). Området er definert som et sammenhengende landbruksområde. KPA omtaler hensynssone landbruk slik:

«Innenfor de sammenhengende landbruksområdene skal landbrukets ressursgrunnlag, herunder jordressursene, vernes om i et langsiktig (100 års) perspektiv. Det skal utøves en streng forvaltningspraksis der fremtidige generasjoners behov for å kunne produsere egen mat på egen jord skal være et tungtveiende hensyn ved alle spørsmål om for eksempel omdisponering eller deling av dyrket mark. Bygningsmasse og kulturlandskap bør i størst mulig grad bevares eller utvikles i tråd med tradisjonell byggeskikk.»

11.3.1 Landbruket og friluftsliv - utfordringer

Byfjellsområdet er svært viktig for turgåing/friluftsliv. Det meste av friluftslivet i området utøves i utmark. Men i en bykommune som Bergen utgjør kulturlandskapet innfallsporter til skog og fjellområdene. I BN gjør dette seg spesielt gjeldende for områdene Melingen, Sæterstøl, Falkanger, Hitland, Baugtveit og Toppe. Å opprettholde aktiv jordbruksdrift er avgjørende for at kulturlandskapet også i fremtiden kan være en attraktiv arena for friluftsliv.

I NASJONAL STRATEGI FOR ET AKTIVT FRILUFTSLIV 2014 – 2020 omtales forholdet mellom friluftsliv og landbruk bl.a. slik:

«Det skal vurderes hvordan det kan tilrettelegges for økt bruk av by- og tettstedsnære landbruksområder til friluftsliv i hverdagen, ikke minst der disse områdene er del av viktig grønnstruktur for ferdselsårer.»

Bruk eller økt bruk av kulturlandskapet til friluftsliv er imidlertid ikke helt konfliktfritt. Ved aktiv jordbruksdrift pågår det aktiviteter som kan utgjøre en risiko, f.eks. når det gjelder ferdsel gjennom gårdstun. Ferdsel i seg selv kan også virke forstyrrende for driften.

De viktigste utfordringene i forholdet mellom friluftsliv og landbruket i BN er knyttet til:

P-PASSER FOR TURGÅERE i området har ikke kapasitet til å dekke behovet på de største utfartsdagene. På slike dager skjer parkering langs vei, i grøftekanten, på innmark, i kryss til hinder for utrykningskjøretøy og fastboende m.m. Store utfartsdager er ikke lenger nødvendigvis bare knyttet til den tradisjonelle søndagen. Ved enkelte attraktive startpunkt er det heller ikke tilrettelagt for parkering, bl.a. på Sæterstøl.

FERDSEL GJENNOM GÅRDSTUN kan være konfliktfylt. Ferdsel kan virke forstyrrende/sjenerende og øker også risiko for skade eller uhell knyttet til bruk av landbruksmaskiner (traktor o.l.). I tillegg viser mange manglende forståelse for nødvendige hensyn som å lukke grunder eller å ha hunden i bånd. Manglende respekt for båndtvangen kan medføre stress for husdyr. I verste fall skader og tap av dyr.

FERDSEL GJENNOM BEITEOMRÅDER kan utgjøre et problem. Dyr på beite i bynære områder kan virke skremmende på brukere av naturområdene som ikke er vant til å ferdes blant dyr av denne størrelse.

FORSØPLING VED INNFALLSPORTER, langs turveier, på rasteplasser, parkeringsplasser. Der det legges til rette for rasting er det også en viss risiko for forsøpling og hærverk.

FRILUFTSAKTIVITETER som bl.a. riding og sykling fører i mange sammenhenger til ekstra slitasje på grusveier, stier og terreng. Denne type aktivitet medfører også ofte konflikter mellom ulike brukergrupper.

De fleste brukerkonfliktene skyldes manglende vilje til å vise hensyn eller manglende kunnskap. Formidling av gode holdninger og kunnskap vil likevel ikke alltid være nok. I enkelte tilfeller må fysiske tiltak etableres for å avhjelpe eventuelle problemer. Behovet er først og fremst knyttet til innfallsporter der ferdsel skjer gjennom innmark (gårdstun) og innmarksbeite for å komme til utmark. I planområdet er slike problemstillinger først og fremst knyttet til de mest populære innfallsportene.

FØLGENDE FORVALTNINGSTILTAK FORESLÅS:

- ✓ Formidle holdninger gjennom informasjon ved bruk av kanaler som internett, media, holdningskampanjer/kontroll ute i felt, skilt, informasjonstavler og annet informasjonsmateriell.
- ✓ Etablere løsninger knyttet til håndtering av avfall ved sentrale innfallsporter.
- ✓ Vurdere muligheter for omlegging av sti/turvei ved konflikter knyttet til ferdsel.
- ✓ Etablere tiltak som selvlukkende grunder el. lignende ved problemer knyttet til ferdsel gjennom innmark.

RETTE TIL Å FERDES:

Retten til fri ferdsel og opphold i naturen, allemannsretten, er en historisk rettighet som er hjemlet i friluftsløven (Lov av 28.06.1957 om friluftslivet). Retten er knyttet til type områder og ikke til eiendoms- eller planmessig status. Rundskriv T-6/97 om Lov om friluftslivet fra Miljøverndepartementet, inneholder forklaringer og utdypinger av loven.

Formålet med friluftsløven er å verne om friluftslivets naturgrunnlag og å sikre allmennheten rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes.

Loven inneholder bl.a. regler for hvordan og når ferdsel kan skje i utmark og innmark. Det er også definert hva som skal forstås med innmark og utmark. Kommunen kan med samtykke fra eier eller brukeren forby ferdsel på nærmere angitte strekninger. Kommunen (bystyret) må da vedta en forskrift med hjemmel i friluftsløven. Vedtaket må stadfestes av fylkesmannen.

11.3.2 Tilrettelegging for friluftsliv

Tilrettelegging kan bidra til at flere tar naturen i bruk til friluftsliv. Turveier fra bebygde strøk som leder ut i naturen og parkeringsplasser ved viktige innfallsporter til natur er eksempel på slike anlegg.

Tilrettelegging kan utføres for å bedre fremkommelighet, men også for å hindre slitasje i terrenget.

Det kan være nødvendig å legge til rette for et tilpasset friluftslivstilbud til ulike grupper i samfunnet; barn, ungdom, voksne, eldre, bevegelseshemmede m.fl. Bygging av turveier har bl.a. slik begrunnelse.

I kommunens handlingprogram (Grøntmiljøplan 2012 – 2020) er turvei Toppe – Ulset nevnt som et av flere prosjekter som prioriteres i planperioden.

FRILUFTSLØVEN...

Friluftsløven gir adgang til å holde i hevd gamle stier og ferdselsårer for allmennhetens ferdsel til fots, på ski osv. De som bruker slike ferdselsårer, for eksempel turfolk, organisasjoner eller kommune, kan bidra til å videreføre bruken av disse. Dette betyr f.eks. at kommunen kan utarbeide turkart der gamle stier er inntegnet uten at det må foreligge avtale med grunneier om dette.

Tilretteleggingstiltak ut over vanlig bruk, som for eksempel opparbeiding av nye stier og løyper, vesentlig utvidelse eller endring av eksisterende løyper, krever avtale med grunneier eller rettighet sikret på annen måte (se eksempel i vedlegg).

11.3.3 Standard for tilrettelegging

I 2002 ble det utarbeidet en Byfjellstandard som er en standard for utforming av utstyr og tilretteleggingstiltak for friluftsliv i byfjellene. Formålet var å få en enhetlig standard på det som anlegges og for å gi publikum en veiledning på hvordan det kan bygges, er det utarbeidet tegninger av ulike elementer som det pleier å være behov for.

Tilrettelegging i BN utføres i dag av enkeltpersoner, grunneiere og dugnadsgrupper. I 2014 ble det utført klopplegging på sti fra Falkanger til Vetten. Dette var et samarbeidsprosjekt mellom Nordre Åsane Styrerlag og Bergen kommune ved Grønn etat. Retten til å tilrettelegge for friluftsliv i form av merking, skilting, bygging av klopper og bruer er hjemlet i friluftslovens § 35. Kommunen kan varde og merke opp ruter og turstier i utmark, og den kan på bestemte steder bygge klopper eller bruer og sette i verk andre tiltak for å lette ferdselen langs ruter og turstier i utmark. Kommunen kan gi organisasjoner som har til formål å fremme reise- og friluftsliv, rett til å varde og merke opp ruter og turstier i utmark.

Ved merking av ruter skal eieren (eller brukeren) varsles i god tid før merkingen blir satt i verk. Det er utarbeidet avtaler egne avtaler om tilrettelegging og merking av turstier. Avtalene er anbefalt av bl.a. Den Norske Turistforening, Friluftsrådenes Landsforbund, Norsk Friluftsliv, Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund (se vedlegg).

11.3.4 Forslag til tilrettelegging

Forslag er vist på kart (kartblad 12).

- **INFORMASJONSTAVLER:** Pr i dag er det ingen informasjon om turområdet og turmuligheter ved sentrale innfallsporter. Det er i løpet av de siste årene utarbeidet informasjonsplate med kart for sentrale byfjell og byfjellene vest. Informasjonstavlene er satt opp ved viktige innfallsporter. Sammen med øvrig skilting i fjellområdet har tavlene en viktig funksjon i forhold til å gi informasjon om turmuligheter (kart), allemannsretten, ferdselsregler og lignende. I BN vil det være behov for 15 – 20 tavler av tilsvarende type. Oppsetting av tavler må gjennomføres etter en plan og er en oppfølgingsoppgave som er aktuell å koordinere med plan for skilting. Det er viktig at tavlene plasseres lett synlig fra hovedadkomstretningen og at det legges omtanke i selve plasseringen av tavlene. Oppsetting av tavler krever tillatelse fra grunneier.
- **SKILTING:** Det er mange retningsskilt internt i byfjellsområdet. Det synes likevel å være best skiltet i området Vetten, Nordgardsfjellet og Tellevikfjellet. Skiltene varierer i størrelse og utforming, har forskjellig skrifttype og kan ha en mer eller mindre tilfeldig plassering. Det bør utarbeides en helhetlig skiltplan for byfjellsområdet.

Skilting inne i forvaltningsområdet anbefales å være lik skiltingen i andre byfjellsområder og bør derfor følge standarden for slik skilting (Merkehåndboka s.84, utgitt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådenes Landsforbund og Innovasjon Norge 2013). Det må utarbeides avtaler med grunneiere om skilting i området.

Skilt mot viktige innfallsporter er viktig for å gi informasjon om hvordan en kommer ut i terrenget. Hvor finner jeg stien? Slik skilting er spesielt rettet mot dem som kommer til fots. Det er utarbeidet en plan for skilting i randsonen til viktige turområder i de sentrale byfjell, byfjellene vest og deler av byfjellene nord (1994). I byfjellene nord er det i all hovedsak i randsonen til Geitanuken det er skiltet. Denne type skilting bør utvides til å omfatte hele randsonen til planområdet. For «Den Trondhjemske Postvei» er det utarbeidet egen skiltplan (1995). Det er her benyttet treskilt med innfreste bokstaver.

- **VEDLIKEHOLD AV STIER:** BN er et område som i dag har noe begrenset tilgjengelighet. Flere stier er preget av tett, ufremkommelig skog og vått terreng. Det er derfor stort behov for rydding av stier, både ved startpunkt og langs deler av strekningene. Videre er det behov for å legge klopper over våte partier som utsettes for stor slitasje. I denne sammenheng er det de viktigste stiene som bør vurderes. Dette vil være hovedruter som også blir skiltet.

- **FREMTIDIGE INNFALLSPORTER:** I forbindelse med utbygging av nye boligområder vil det være viktig å ivareta eksisterende og eventuelt utvikle nye innfallsporter og grøntstruktur til byfjellsområdet. Innfallsportene bør innarbeides i detaljplaner. Det vil være viktig at alle har god tilgjengelighet og er tydelige. Eventuelt behov for turparkering bør vurderes. Tuft og Almås vil være viktige innfallsporter til byfjellsområdet som helhet og som nærtur-område for et fremtidig boligområde.
- **VIKTIGE FORBINDELSER I ELLER LANGS BYFJELLSOMRÅDET:** Etablering av nye skogsveier i byfjellsområdet vil gi bedre tilgjengelighet til byfjellsområdet og bedre forbindelser mellom områdene. Nye skogsveier fungerer i praksis som flerbruksveier. I tillegg til planlagte skogsveier vil det være behov for å sikre eller forbedre følgende forbindelser: Vetten - Høgstefjellet og Tellevikafjellet, Vardfjellet – Ulsetvarden, mellom ny skogsvei (øst for Vardfjellet) og Bruknappen og Ikea, Mellom Almås – Sæterstøl – Melingen og langs nytt boligområde fra mellom Tuft og Almås. For sistnevnte strekning bør det vurderes ny turvei eller utbedring av eksisterende sti.
- **PARKERING FOR TURGÅERE:** Parkering er i dag en utfordring ved flere utfartsområder i Bergen. Det vil ikke være mulig å tilrettelegge seg ut av problemet på dager med stor utfart, men det er viktig å vurdere behovet. Spesielt ved populære innfallsporter der det ikke er et tilbud i dag og ved fremtidige innfallsporter. Sæterstøl er et område med utfordringer knyttet til parkering i dag. Tiltak som nye skogsveier i området vil trolig fungere som populære turveier både sommer og vinter (skiløping). Tilførselsveier til disse vil trolig bli ekstra belastet i forhold til parkering, særlig på vinterstid. Utvikling av Almås gård og fremtidig utbygging i nærområdet må også vurderes i denne sammenheng.
- **PÅ SKI I OMRÅDET:** Muligheten til å gå på ski i BN er i dag begrenset. Dette skyldes topografi og begrenset tilgjengelighet i form av tett vegetasjon/skog. Nye skogsveier (flerbruksveier) i området vil kunne gi nye muligheter i denne sammenheng.
- **SYKLING OG RIDING:** Mulighetene for sykling og riding i området er begrenset og skjer i dag hovedsakelig på eksisterende veinett. Når nye skogsveier (flerbruksveier) er etablert vil dette trolig bli populære traseer både for syklende, ridende og turgåere. Det bør utarbeides retningslinjer for å unngå brukerkonflikter mellom nevnte brukergrupper. På parkeringsplasser for turgåere som er lett tilgjengelig med sykkel bør det etableres mulighet for sykkelparkering.
- **BRUKERUNDERSØKELSE FRILUFTSLIV:** Det er behov for å få på plass data som antall brukere, hvordan området brukes og hvordan brukerne kommer seg til området. Dette vil gi bedre grunnlag for valg av ulike tiltak.
- **FREMTIDIG AKTIVITETSOMRÅDE:** Området ved Almås gård har store kvaliteter som framtidig tur- og rekreasjonsområde. Landskapet er småkupert og bærer fremdeles preg av et åpent kulturlandskap. Området bør utvikles slik at det vil være mulig å drive med ulike aktiviteter året rundt for skoler og nærmiljø m.m. Arealet er derfor viktig å ivareta i forhold til landskapsbildet, kulturminner, undervisning/formidling og lek og aktivitet. Fra området går det i dag stier langs Vetten i retning Tuft og til Vetten. Området grenser til fremtidig byggeområde i KPA og vil således ha stor verdi som nærturområde for dem som bosetter seg her. Almås gård er båndlagt for nærmere regulering til grønne formål etter plan og bygningsloven.

11.3.5 Skogbrukets behov

Skogloven er det overordnede verktøyet for forvaltning av skogressursene. I skoglovens formålsparagraf står følgende:

«Skogloven har til formål å fremme ei berekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på verdiskaping, og å sikre det biologiske mangfoldet, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiane i skogen.»

Tilgjengeligheten til kulturskogen i området er i dag lav. Det er svært begrenset med skogsveier sett i forhold til behovet for å skjøtte og avvirke etablerte plantefelt. Det er imidlertid planlagt flere skogsveier. I 2014 ble det godkjent skogsvei mellom Nordre Tuft og Falkanger, en strekning i retning sør mot Almås og langs lisiden øst for Tellevikafjellet, Høgstefjellet og Vardfjellet (kartblad 12). I hovedplan for skogsveier er det også forslag om vei mot Haukås og Sæterstøl. Skogsveiene skal bygges i område med etablerte plantefelt. Området med gran utgjør ca. 3300 dekar og har en stående kubikkmasse på ca. 100 000 kubikkmeter (kartblad 7). Den gjennomsnittlige årlige tilveksten er på ca. 1,1 kubikk. Gjennomsnittlig årlig avvirkning vil være ca. 3500 – 4000 kubikk. Et fullastet vogntog tar ca. 30 kubikk.

Skogeiendommene i BN er relativt små. Skogeierne økonomiske fordeler ved å avvirke tømmeret selv, er av den grunn begrenset. Det vil trolig være skogentreprenører, på vegne av flere skogeiere, som vil utføre en fremtidig avvirkning. Det er stort sett denne løsningen som benyttes i Bergen i dag (Landbruksplan 2006). For å kunne utnytte skogressursene, er det fordelaktig å bygge et skogsveinett av høy standard som kan nyttes hele året. For friluftslivet vil en løsning med skogsvei som vist på kartblad 12 gi bedre tilgjengelighet til ulike deler av BN. I tilknytning til fremtidige skogsveier vil det også være behov for å etablere velteplasser i randsonen. Slike plasser kan bidra til å løse behovet for ekstra parkeringsplasser.

I rapporten Bynært Skogbruk (Oppdragsrapport fra NISK 6/01) anbefales hogstflater på 10-50 daa i forbindelse med avvirkning. Hogstflatene bør arronderes i samsvar med terrengformasjonene, dvs. formes med høydekonturene og med begrenset utstrekning nedover liene. For å få til dette kreves det god veidekning og et utbredt samarbeid på tvers av eiendomsgrenser.

I følge kommunens landbruksplan (2006) prioriterer Bergen kommune tilskudd til følgende skogsveier:

- Skogsveier som utløser mye skog som er hogstmoden i løpet av de kommende 20 år.
- Skogsveier som inngår i hovedplan for skogsveier.
- Samarbeidstiltak som gir rasjonelle helhetsløsninger for større områder.
- Skogsveier som gir allmennheten bedre muligheter for friluftsliv.
- Skogsveier med naturtilpasset linjeføring.

(BERGEN KOMMUNE, LANDBRUKSPPLAN 2006)

Forslag til tiltak:

- ✓ Etablere en helhetlig plan for skjøtsel og avvirkning.
- ✓ Etablering av planlagte skogsveier og eventuelle velteplasser.
- ✓ Skjøtselstiltak og tilrettelegging for friluftsliv langs etablerte stier gjennom sonen, langs skogsveier og ved kulturminner. Aktuelle tiltak er kløppelegging, oppføring av rasteplasser, skilting og oppsetting av informasjonstavler.

11.4 Soneinndeling og differensiert forvaltning

Å dele BN inn i soner er et hjelpemiddel for å kunne tilpasse forvaltningen til ulike utfordringer som en står overfor i ulike deler av området. I veileder om planlegging av marka, utgitt av Miljødirektoratet, står det følgende om soneinndeling:

«Soneinndeling av markaområdene er knyttet til områder med ulikt behov for forvaltning. Ulike deler av marka bør forvaltes ulikt i forhold til områdenes betydning og funksjon for friluftslivet og de verdier og bruksforhold som skal ivaretas.»

Denne planen foreslår en inndeling av BN i vernesoner og brukssoner (kartblad 13). Brukssonene omfatter i all hovedsak randsonen og inndeles etter dominerende brukerinteresser:

BRUKSSONER

- LNF-landbruk, natur- og friluftsliv
- Skog
- Aktivitetsområde

VERNESONER

- Naturtyper
- Friluftsliv
- Kulturlandskap
- Drikkevann

Forholdet mellom formålene innen landbruks-, natur- og friluftslivsområdene (LNF-områdene etter plan- og bygningsloven, pbl) styres primært av annet lovverk enn pbl., som for eksempel landbrukslovgivningen. Kommunen kan vedta retningslinjer som grunnlag for forvaltning av LNF-områdene. Retningslinjene vil imidlertid ikke være juridisk bindende for grunneiers rett til å utnytte sine eiendommer i samsvar med for eksempel landbrukslovgivningen.

11.4.1 Vernesonen

Denne sonen består av de deler av BN som ønskes bevart mest mulig «urørt», av hensyn til vern av natur, landskap, drikkevann og den del av friluftslivet som ikke forutsetter tilrettelegging av betydning.

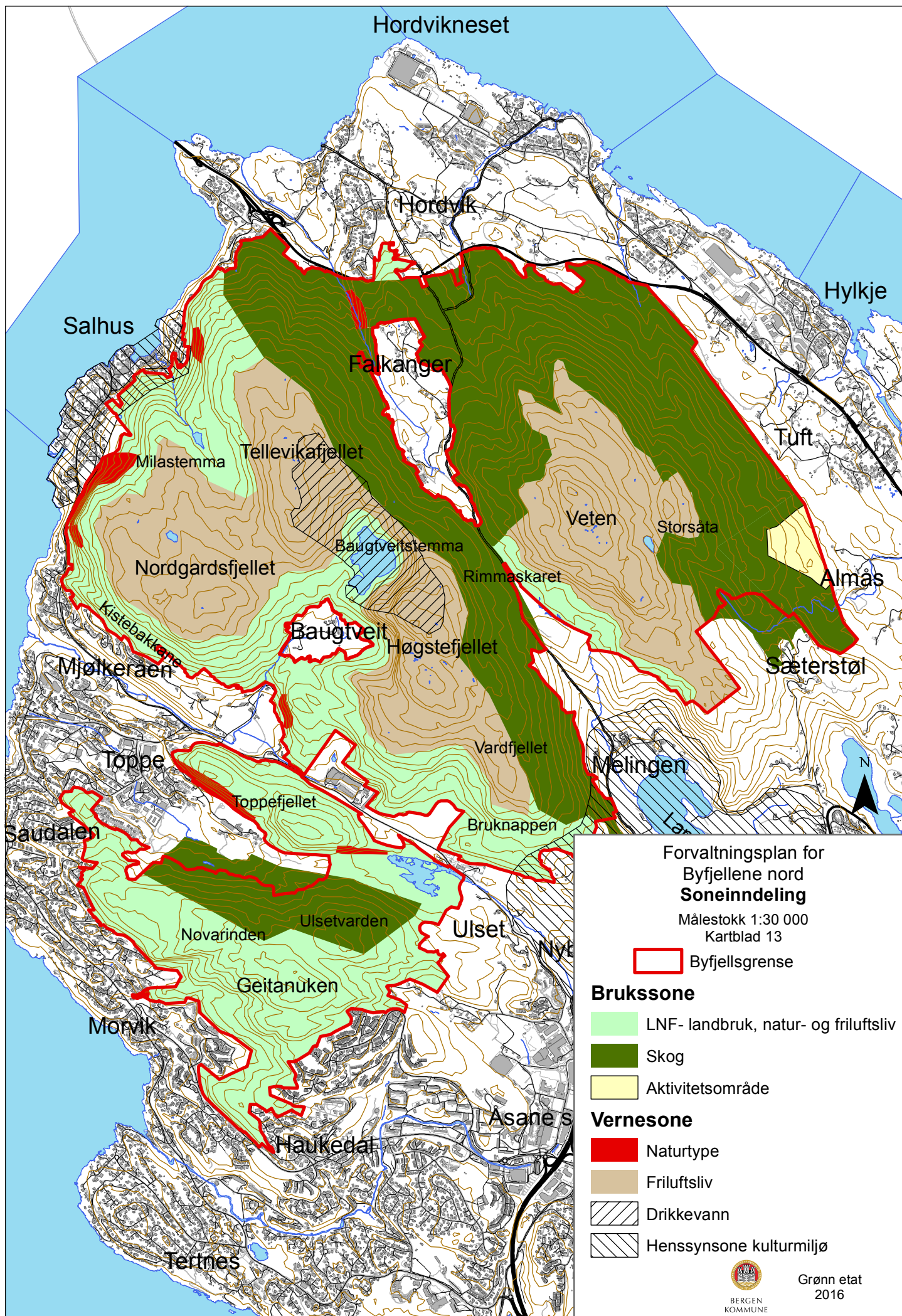
Sonen omfatter høyereliggende områder, drikkevann samt mindre naturtypeområder i randsonen av BN som er viktige for biologisk mangfold (kartblad 13).

Forvaltningsmål:

Områdenes urørte natur- og landskapspreg opprettholdes på lang sikt. Ved forvaltningens vurderinger av hvorvidt planlagte tiltak kan tilrås eller ikke, skal hensynet til natur, landskap og andre miljøgoder tillegges stor vekt.

11.4.2 Brukssonen

Denne sonen består av de deler av BN der bruksmessige hensyn i sterkere grad gjør seg gjeldende, for eksempel knyttet til skogbruk og mer tilretteleggingskrevende deler av friluftslivet. Sonen kan ha kulturminner med bevaringsverdi (kartblad 13).

Forvaltningsmål:

Brukssonens eksisterende natur- og landskapspreg ivaretas på best mulig måte. Ved forvaltningens vurderinger av hvorvidt et planlagt tiltak kan gjennomføres, skal hensynet til natur, landskap, og andre miljøgoder tillegges stor vekt. Dette gjelder f.eks. tiltak knyttet til skogbrukstiltak, naturtilpassete tilretteleggingstiltak for friluftsliv og idrett og tiltak som er nødvendige for å opprettholde nødvendig teknisk infrastruktur i området.

Den videre inndelingen av brukssonen knytter seg til vektlegging av ulike brukerinteresser innenfor de ulike delområdene.

BRUKSSONE SKOG

Sonen består i all hovedsak av tett granskog, er vanskelig tilgjengelig og har lav farbarhet. Sonen vurderes i dag som mindre attraktiv for friluftsliv. Det vil likevel være viktig å opprettholde/forbedre dagens stier gjennom sonen og inn til sentrale deler av BN. Eksempel her er tilkomst fra Rimmaskaret (Postveien) til Høgstefjellet og Tellavikafjellet/Nordgardsfjellet. Etablering av skogsvei i sonen og skjøtselstiltak langs vei og stier vil ha stor verdi også for friluftslivet.

BRUKSSONE LNF-LANDBRUK, NATUR- OG FRILUFTSLIV

Sonen omfatter øvrige områder i randsonen som ikke er definert som brukssone Skog eller vernesone naturtype. Graden av tilgjengelighet og tilrettelegging innenfor sonen er varierende. I denne sonen kan det være aktuelt med punkttilrettelegging, f.eks. rasteplasser eller leirplasser for skoleklasser/barnehager med lavvo, gapahuk eller lignende.

BRUKSSONE, AKTIVITETSOMRÅDE

I områder med særlig intensiv friluftsbruk er det normalt behov for å gjennomføre mer omfattende grad av fysisk tilrettelegging. I sone F (Almås gård, kartblad 13) er det nødvendig å vurdere behovet for utbedringer og ytterligere tilrettelegging i egen detaljplan for området (reguleringsplan). I den forbindelse bør det vurderes om hele eller deler av området kan tilrettelegges for å tilfredsstille kravene til universell utforming. Det vises til kommuneplanens bestemmelser og retningslinjer punkt 8 - Universell utforming - tilgjengelighet for alle.

«Prinsippene om universell utforming skal legges til grunn for planlegging, søknad om tiltak og opparbeiding av bygg og anlegg inkludert adkomst og uteområder. Det skal dokumenteres hvordan universell utforming ivaretas.»

«Tilgjengelighetstiltak som på en god måte kan kombineres med vernehensyn (knyttet til bygninger, byrom, natur og landskap) bør prioriteres. Minst ett større friluftsområde eller turvegssystem i hver bydel bør tilrettelegges etter dette prinsippet.»

11.5 Retningslinjer

I følgende tabell er det en oversikt over aktuelle tiltak, inngrep og aktiviteter i byfjellsområdet samt retningslinjer for forvaltningen av bruks- og vernesonen. Retningslinjene angir hvilket standpunkt forvaltningen normalt bør innta ved håndtering av aktuelle saker. Dersom et tiltak/problemstilling ikke er nevnt i oppstillingen bør forvaltningen legge målsettingen for forvaltningen i sonene til grunn når avgjørelser skal treffes (fig. 11).

Friluftsliv og idrett

Tiltak, aktivitet	Brukssone (Skog, LNF og Aktivitetsområder)	Vernesone (Naturtyper, friluftsliv og drikkevann)
Enkle friluftstiltak f.eks. skilting/info, bygging av klopper, utbedring av stier, slitasje-hindrende tiltak og lignende.	Vil normalt tilrås. Bruk av byfjellstandarden anbefales.	Vil normalt tilrås. Bruk av byfjellstandarden anbefales. Økt ferdsel i sone Salhusberget (N) frarås (fig.3).
Turgåing, skigåing, bær- og sopplukking	Er tillatt med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.	Er tillatt med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.
Bålbrenning, grilling	Er ikke tillatt i tiden 15.04 -15.09.	Er ikke tillatt i tiden 15.04 -15.09.
	Tillatt hele året på tilrettelagte og godkjente bål-/ grillplasser.	Vil normalt frarås
Telting	Er tillatt med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.	Er tillatt med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.
Etablering av leirplass (Uteskole)	Vil normalt kunne tilrås. Etablering av leirplass med gapahuk krever grunneiers tillatelse/avtale.	Vil normalt frarås
Bading, bruk av båt og kano, skøyteøping og lignende.	Er tillatt.	Ikke tillatt i nedbørfelt til drikkevann
Fritidsfiske	Er tillatt.	Ikke tillatt i nedbørfelt til drikkevann
Småviltjakt	Er tillatt (viser til regler/ bestemmelser for jakt)	Er tillatt (viser til regler/ bestemmelser for jakt)
Storviltjakt	Er tillatt (viser til regler/ bestemmelser for jakt)	Er tillatt (viser til regler/ bestemmelser for jakt)
Båndtvang	1. april – 20. august. Gjelder over alt (Hundeloven). 21. august – 31. oktober, der husdyr beiter (Forskrift Bergen kommune)	1. april – 20. august (Hundeloven). 21. august – 31. oktober, der husdyr beiter (Forskrift Bergen kommune)
Bruk av sykkel på vei eller i terreng	Er tillatt på vei med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.	Er tillatt på vei i terreng med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.
Riding og bruk av hest og vogn	Er tillatt på vei og i terreng med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.	Er tillatt på vei og i terreng med de begrensninger som er nevnt i friluftsløven.
Friluftsmøte/ idrettstevne	Krever i visse tilfeller grunneiers tillatelse. Se friluftsløven.	Krever i visse tilfeller grunneiers tillatelse. Se friluftsløven.

Landbruk

Tiltak, aktivitet	Brukssone (Skog, LNF og Aktivitetsområder)	Vernesone (Naturtyper, friluftsliv og drikkevann)
Oppføring av gjerde eller andre fysiske stengsler	Vil normalt frarås. Kan tillates som ledd i landbruk.	Vil normalt frarås. Kan tillates som ledd i landbruk
Skogsdrift på kommunal grunn	Hensynet til friluftsliv, landskap, kulturminner og miljøet for øvrig skal gå foran økonomiske hensyn. Skogkulturarbeid skal utføres bl.a. med tanke på å oppnå et fremtidig variert og opplevelserikt skogbilde. Hogst utføres etter standardene for «Levende skog». Det bør utarbeides plan for skjøtsel av skog langs veier, hovedstier og åpne toppområder (utsiktsplasser). Hogstavfall ryddes bort fra bekker, stier og veier, etter avsluttet hogst. Stier som er skiltet og i bruk skal søkes skånet mot skade under drift av skogen. Granplantefelt langs veier og hovedstier bør tynnes i et 50 meter belte.	Det skal tas hensyn til soner med naturtyper og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet (jf. § 6 i NML)
Hogst (privat/kommunal)	Hogstflater bør arronderes i samsvar med terrengformasjonene, dvs. formes med høydekotene. Rene hogstflater bør begrenses i omfang og være godt tilpasset terrenget. Hogst bør utføres etter standardene for «Levende skog». Hogstavfall ryddes bort fra bekker, stier og veier, etter avsluttet hogst. Stier som er skiltet og i bruk skal søkes skånet mot skade under drift av skogen. Granplantefelt langs veier bør tynnes i et 50 meter belte langs veien.	Det skal tas hensyn til soner med naturtyper og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet (jf. § 6 i NML)
Skogplanting	I åpne toppområder bør det unngås granplanting. Det bør ikke plantes nærmere enn 2,5 meter til sti.	Frarådes i vernesonen
Skogsveier (privat/kommunal)	Ved planlegging av og bygging av skogsveier skal hensyn til friluftsliv, landskap, kulturminner og miljøverdier vektlegges, i tillegg til de rent skogbruksmessige hensyn. Trasevalg og utforming av vei skal samlet gi en attraktiv skogsveg med minst mulige naturinngrep og som gir muligheter for turferdsel.	Frarådes i vernesonen

Oppsyn, utrykninger, øvelser, undervisning m.m.

Tiltak, aktivitet	Brukssone (Skog, LNF og Aktivitetsområder)	Vernesone (Natur, typer friluftsliv og drikkevann)
Aktiviteter knyttet til oppsyn	Vil normalt kunne tilrås.	Vil normalt kunne tilrås.
Utrykning/øvelser hjelpekorps, politi, forsvar	Vil normalt kunne tilrås.	Vil normalt kunne tilrås.
Forskning og undervisning som ikke strider mot mål i forvaltningsplanen.	Vil normalt kunne tilrås.	Vil normalt kunne tilrås.

Motorferdsel

Tiltak, aktivitet	Brukssone (Skog, LNF og Aktivitetsområder)	Vernesone (Naturtyper, friluftsliv og drikkevann)
Bruk av motorkjøretøy på vei	Vil normalt frarås.	Vil normalt frarås.
Motorferdsel i utmark	Vil normalt frarås. Tillatt som ledd i landbruksdrift.	Vil normalt frarås.

Tekniske inngrep

Tiltak, aktivitet	Brukssone (Skog, LNF og Aktivitetsområder)	Vernesone (Naturtyper, friluftsliv og drikkevann)
Vedlikehold av veier, anlegg og skjøtsel av kulturminner	Vil normalt kunne tilrås.	Vedlikehold av postveien (hensynssone) Kulturmiljø (hensynssone) Jordbrukets bygninger (bygninger i drift/ikke drift) skal søkes bevart som historiefortellende strukturer med tilhørende kulturlandskap i den utstrekning det er mulig. Tilpasninger til ny bruk skal gjøres i samråd med byantikvaren. Kulturlandskapet skal bevares som helhetlig kulturminnemiljø, der enkeltobjekter med høy verneverdi må bevares og i størst mulig grad restaureres og tilbakeføres. Tilpasning til ny bruk må avklares med Byantikvaren. Ved utbygging må det tas hensyn til kulturlandskapet.
Nye tyngre anlegg/ tekniske inngrep, for eksempel P-plasser, master, veier, kraftledninger og lignende	Krever tillatelse etter plan- og bygningsloven.	Vil normalt frarås.

11.6 Handlingsprogram og budsjettmessige konsekvenser

Handlingsprogram baserer seg på registrerte behov. Tilretteleggingstiltakene forutsettes utført etter byfjellstandard. Utført tilrettelegging i byfjellene vest og sentrale byfjell er lagt til grunn for kostnadsberegningene.

PROSJEKT tilretteleggingstiltak	Kommentar	Kostnadsanslag
Utbedring av stier Hovedstier (stier som inngår i skiltplan) Tilkomster til aktuelle kulturminner	Klopplegging og rydding.	Ca. 1 000 000,-
Innfallsporter Informasjonstavler etableres ved alle viktige innfallsporter Utredning av mulighet for turparkering i området Detaljplaner (viktige innfallsporter knyttet til nye boligområder/andre arealformål)	Ca. 20 stk. Trykking av infoplate Produksjon av info/kart	Ca. 200 000,- Internt Ca. 200 000,-
Skilt Skiltplan (internt i området) Skiltplan (eksternt)	Skogskilt/fjellskilt Metallskilt, langs randsonen	Ca. 200 000,- Ca. 100 000,-
Skjøtsel ved utvalgte kulturminner. ved innfallsporter/informasjonstavler	Vegetasjon fjernes og ryddes.	Ca. 40 000,- (år)
Informasjons- og holdningskampanjer Aktuelt med ekstern samarbeid (politi m.m.) Andre informasjonstiltak/skilt	Årlig ute i felt og jevnlig på internett. Brosjyremateriell o.l. ved utvalgte kulturminner	Utføres internt
Avfallshåndtering Vurdere aktuelle (sentrale) innfallsporter	Silo 5000 liter	Ca. 250 000,-
Forvaltningsavtaler	Avtale mellom tilrettelegger og grunneier.	Internt/veilag/ grunneiere
Ferdsel Konflikt knyttet til ferdsel (viktige forbindelser) Ferdsel gjennom innmark (viktige forbindelser) Nye forbindelser Lys turvei	Omlegging av sti/turvei, vurdere selvlukkede grunder Turvei og stier	Ca. 60 000,- (år) Ca. 2 500 000,- Ca. 2 000 000,-
Brukerundersøkelse	Hele området	-

PROSJEKT tilretteleggingstiltak	Kommentar	Kostnadsanslag
Skogbruk Helhetlig plan for skjøtsel og avvirkning Etablering av nødvendige skogsveier og velteplasser Tiltak for friluftsliv/kulturminner langs skogsveier		Veilag/ grunneiere
Aktivitetsområde Almås gård	Detaljplan	Internt
Etablere samarbeid med veilag vedrørende tilrettelegging av område langs skogsveg.		Veilag/ grunneiere
Etablere samarbeidsråd for byfjellene nord		Bergen kommune/ grunneiere

Byfjellsgrense

Utsnitt detaljkart A-G

Hordvikneset

Hordvik

Hylkje

Salhus

Falkanger

Tuft

Almås

Baugtveit

Mjølkeråen

Toppe

Melingen

Saudalen

Banntjøna

Ulset

Nyborg

Morvik

Asane senter

Haukedal

Tertnes

D

C

B

E

F

G

A

Forvaltningsplan for
Byfjellene nord
**Oversikt over
kartbladinndeling**

Målestokk 1:30 000

Kartblad 14

 Byfjellsgrense

 Utsnitt detaljkart A - G

Grønn etat
2016

Fig. 15 Tegnforklaring for detaljkart A - G.

I detaljkart A - G vises kartgrunnlaget AR5 innenfor byfjellsgrense (byfjellsområdet). Utenfor vises kommuneplanens arealdel. Se tegnforklaringer nedenfor.

AR5 er et klassifikasjonssystem som brukes for markslag. Begrepet markslag brukes når man omtaler arealer i marka, uten å knytte det til et klassifikasjonssystem. Det er AR5 som holdes oppdatert i dag og som inngår som fagdatalag i felles kartbase (FKB).

Om fastsetting av byfjellsgrense se 1.4.2.

Tegnforklaring AR5

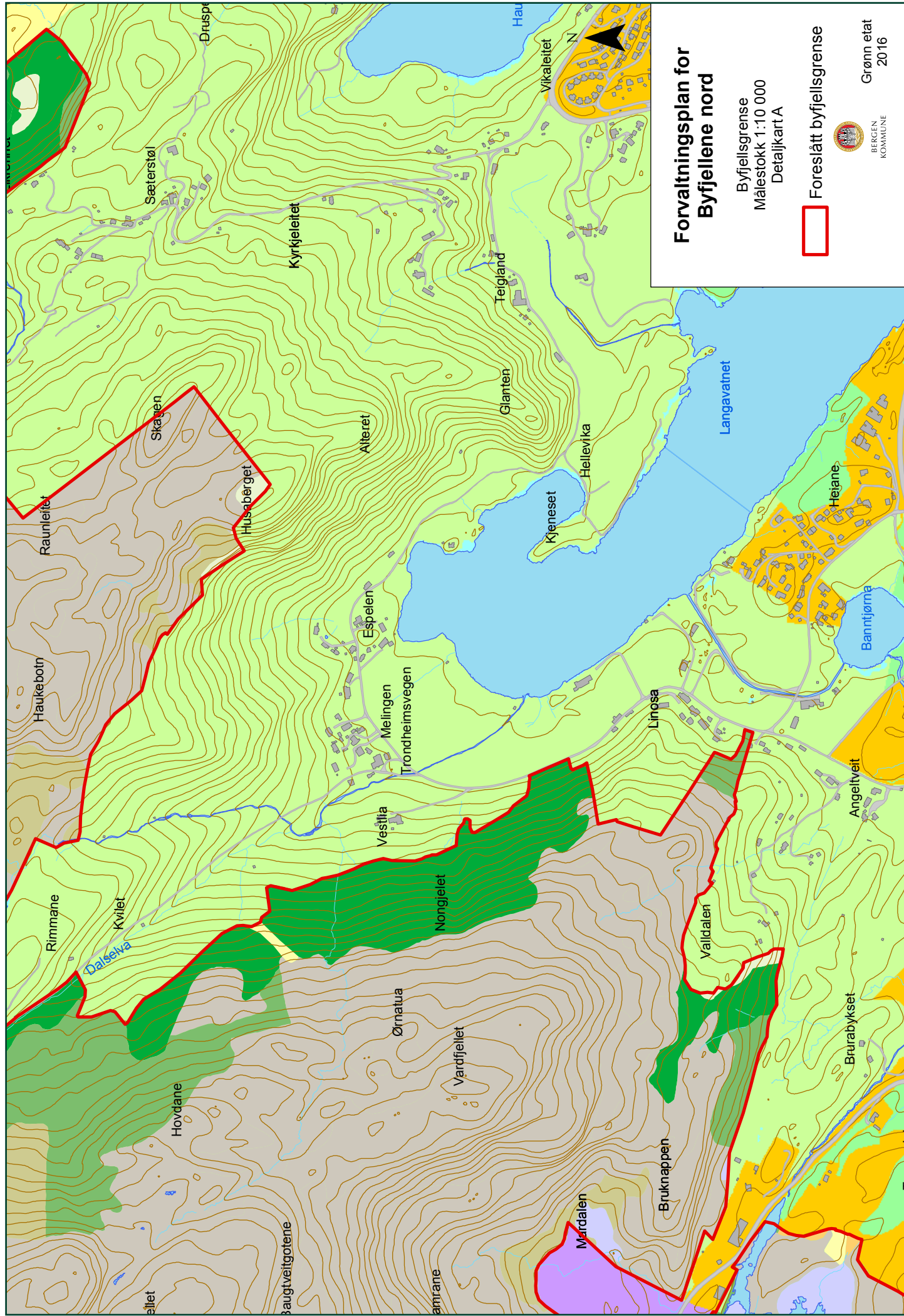
	Fulldyrka jord
	Overflatedyrka jord
	Innmarksbeite
	Skog, særs høg bonitet
	Skog, høg bonitet
	Skog, middels bonitet
	Skog, lav bonitet
	Uproduktiv skog
	Myr
	Åpen jorddekt fastmark
	Åpen skrinns fastmark

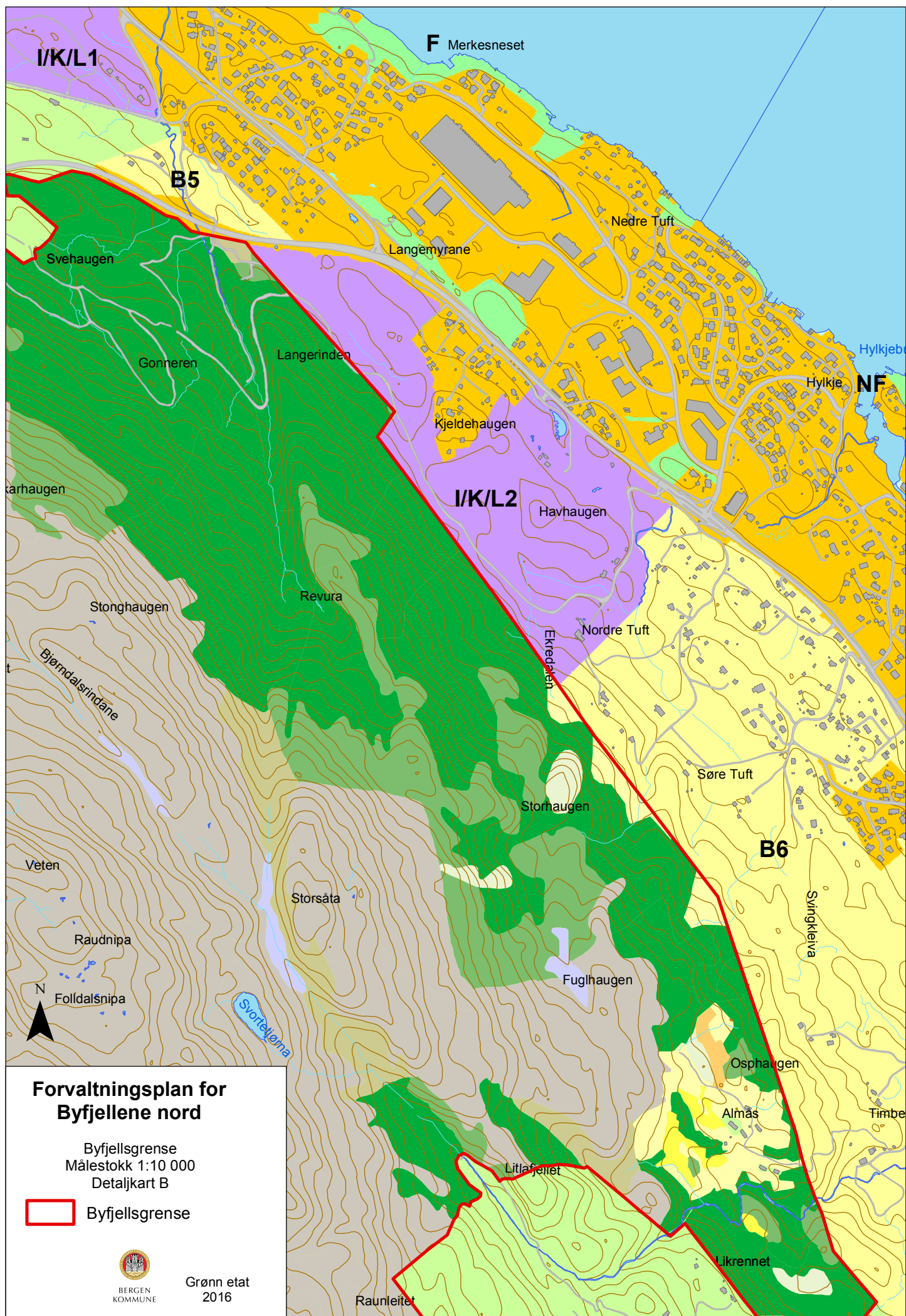
Grønn etat
2016

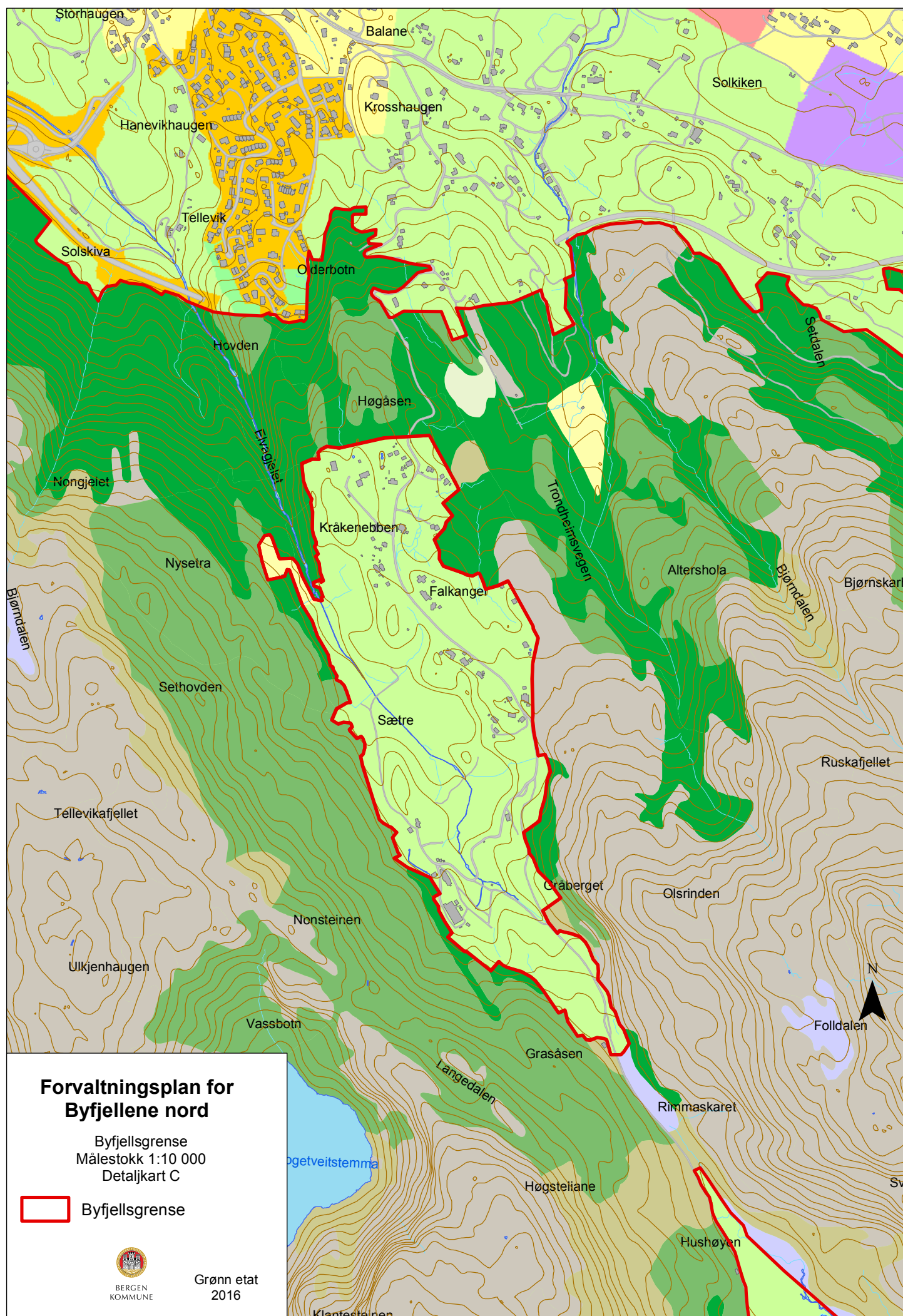
Tegnforklaring Kommuneplanens arealdel

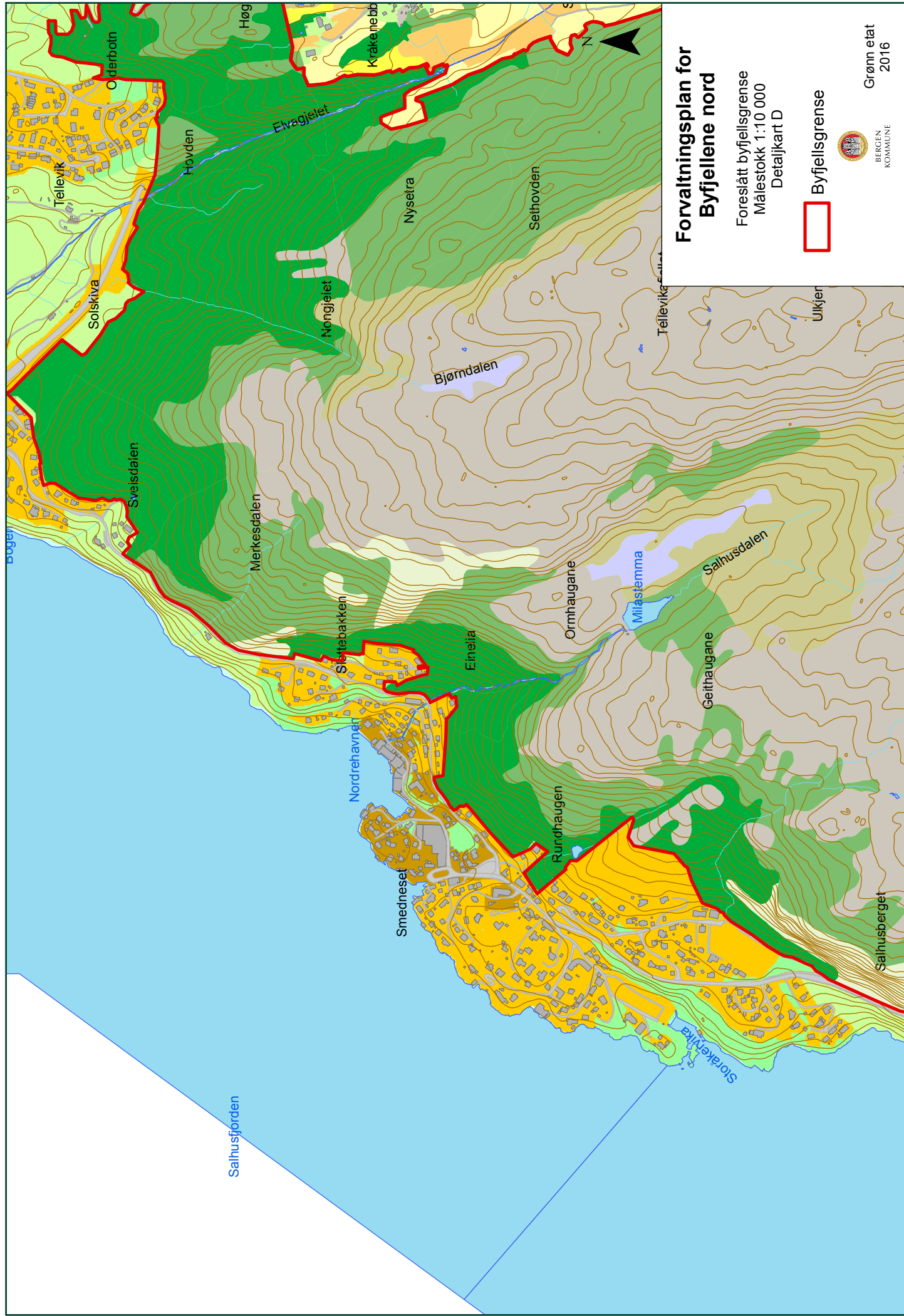
	Bebyggelse og anlegg.
	Næringsbebyggelse
	Sentrumsformål
	Grønnstruktur
	LNF
	Drikkevann

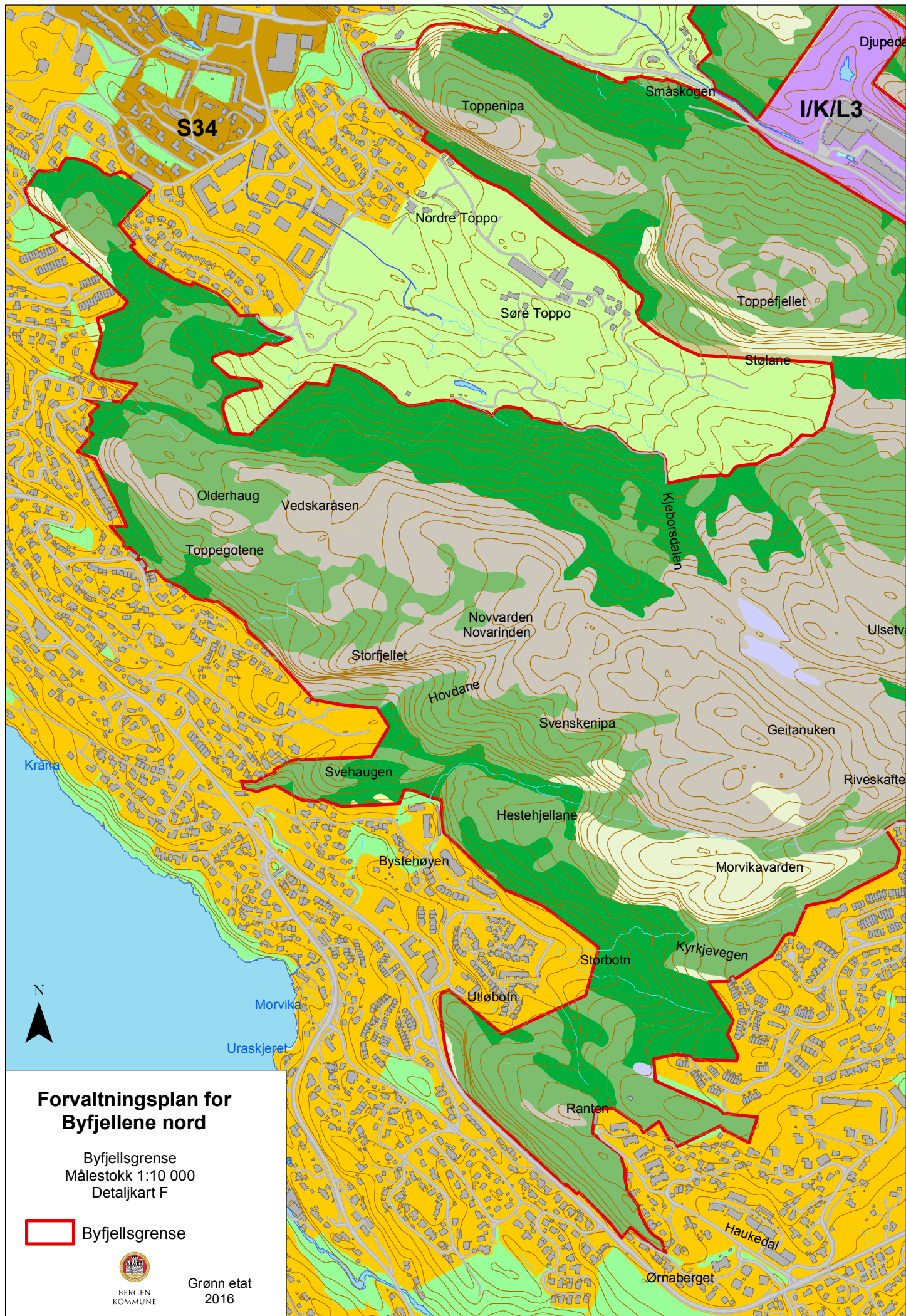
Grønn etat
2016

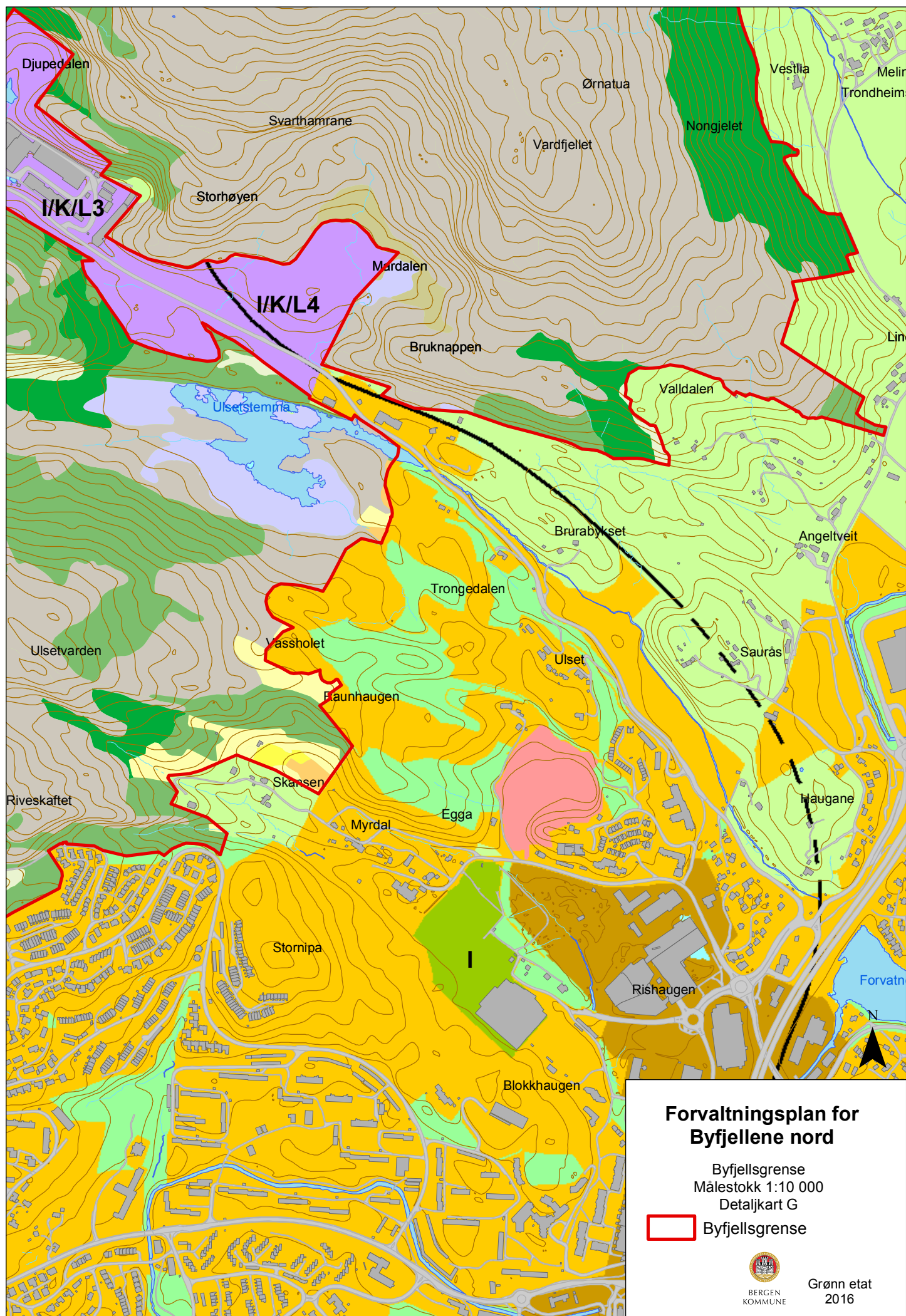

13 Referanser

Bergen kommune (1993): Grønt atlas.

Bergen kommune (1995): Forvaltningsplan for byfjellene del 1: Klarlegging av premisser og innhold. Med forslag til handlingsprogram 1995-99.

Bergen kommune, Miljø og byutvikling (2000): Forvaltningsplan for byfjellene del: 2. Løvestakken-Gullsteinen og fjellstrekningen fra Sædal over Vidden-Varegga-Rundemanen-Fløyen til Åsane.

Bergen kommune, Miljø, byutvikling og tekniske tjenester (2002): Kartlegging av naturtyper i Bergen kommune.

Bergen kommune, Grønn etat (2002): Byfjellstandard – Standard for utforming av utstyr og tilretteleggingstiltak for friluftsliv i Bergen.

Bergen kommune, Miljø og byutvikling (2002): Kommunedelplan Åsane Sentrale Deler.

Bergen kommune, Byutvikling (2005): Forvaltningsplan for Byfjellene Vest: Lyderhorn-Damsgårdsfjellet og Kanadaskogen.

Bergen kommune og Fylkesmannen i Hordaland (2005): Viltet i Bergen, kartlegging av viktige viltområder og status for viltartene.

Bergen kommune, Byutvikling (2005): Forvaltningsplan – Vassdragene i Bergen.

Bergen kommune, Byutvikling (2006): Friluftsmeldingens handlingsprogram 2005 – 2009.

Bergen kommune, Byutvikling (2006): Landbruksplan.

Bergen kommune, Byutvikling (2013): Kommuneplanens arealdel 2010.

Bergen kommune, Byantikvaren (2010): Kulturminnegrunnlag Byfjellene nord – Åsane bydel.

Bergen kommune, Grønn etat (2010): Kommunedelplan Blågrønn infrastruktur i Bergen (2012 – 2020).

Bergen kommune: Bergen 2030 Kommuneplanens samfunnsdel. Høringsutkast mars 2015.

Bergen kommune, Helse og omsorg (2015): Folkehelseplan for Bergen kommune 2015 – 2025. Aktiv by – friske bergensere.

Bergen Turlag (2002): Livet i fjellene – en undersøkelse om bruken av byfjellene i Bergen.

Direktoratet for naturforvaltning: Håndbok 24 – 2003: Marka – planlegging av by- og tettsted-nære naturområder (veileder).

Direktoratet for naturforvaltning (www.dirnat.no): den europeiske landskapskonvesjonen.

Det Norske Meteorologiske Institutt (DNMIs hjemmeside www.met.no).

Den Norske Turistforening, Friluftsrådenes Landsforbund, Innovasjon Norge 2013.
Merkehåndboka – Håndbok for tilrettelegging av turruter i fjellet, skogen og langs kysten.
Helse- og omsorgsdepartementet (2005-2009): Handlingsplan for fysisk aktivitet,
«Sammen for fysisk aktivitet»

Knut Langeland og Finn Loftesnes, Opptur Bergen (2012).

Miljøfaglig Utredning AS (2010): Kartlegging av vilt og naturtyper i Byfjellene nord i Bergen kommune. Rapport 2010:6.

Miljøverndepartementet, Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv (2013).

Norsk institutt for skogforskning (NISK): Bynært skogbruk- Et pilotprosjekt for å øke rekreasjonsverdiene i Smørås-Hamrefjellet, Fana bydel, Bergen. OR fra NISK 6/01.

Stortingsmelding nr 39 (2000-2001): Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet.

14 Oversiktsliste foto

Forside: Varde Tellavikafjellet	Fotograf: Jan Robert Brandsdal	
Foto 1: Skogbelte i lisisiden vest for Melingen	”	18
Foto 2: Kulturlandskap i Melingen	”	28
Foto 3: Tellevikafjellet	”	34
Foto 4: Langs sti til Vetten	”	34
Foto 5: Utsikt fra Vetten	”	34
Foto 6: Utsikt mot Høgstefjellet	”	34
Foto 7: Postveien mot Sættregården	”	34
Foto 8: Høyspentlinje mellom Nordgardsfjellet og Tellevikafjellet.	”	38
Foto 9: Almås gård	”	40
Foto 10: Skilting i randsonen	”	42
Foto 11: Parkering for turgåere - Baugtveit	”	44
Foto 12: Sti fra Baugtveit mot Huseberget	”	46
Foto 13: Dugnadsarbeid på Vetten	”	46
Foto 14: Ved Sættregården	”	46
Foto 15: Ved Almås gård	”	46
Foto 16: Stien fra Kistebakkane	”	57
Foto 17: Utsikt fra Rimmarskaret	”	57
Foto 18: Postveien i retning Falkanger	”	57
Foto 19: Skogsområde vest for Falkanger	”	57

15 Oversiktsliste kartblad nr. 1 – 14

Kartblad i målestokk 1:30 000;

Kartblad nr 1: Planområdet	15
Kartblad nr 2: Fjellområdet	17
Kartblad nr 3: Bilogisk mangfold	21
Kartblad nr 4: Landskap	22
Kartblad nr 5: Kulturminner	25
Kartblad nr 6: Landbruk	27
Kartblad nr 7: Skog og landbruksveier	31
Kartblad nr 8: Friluftsliv	33
Kartblad nr 9: Skoler og barnehagers bruk av området	37
Kartblad nr 10: Tekniske inngrep	39
Kartblad nr 11: Eiendomsforhold	42
Kartblad nr 12: Behov for tiltak	43
Kartblad nr 13: Soneinndeling	59
Kartblad nr 14: Oversikt over kartbladinnndelingen	
Utsnitt detaljkart A-G (Byfjellsgrense)	67

Kartblad i målestokk 1:10 000

Detaljkart A: Byfjellsgrense	69
Detaljkart B: Byfjellsgrense	70
Detaljkart C: Byfjellsgrense	71
Detaljkart D: Byfjellsgrense	72
Detaljkart E: Byfjellsgrense	73
Detaljkart F: Byfjellsgrense	74
Detaljkart G: Byfjellsgrense	75

16 Vedlegg

Vedlegg 6. Eksempelavtaler for tilrettelegging og merking av turruter	80
Vedlegg 7. Samarbeidsavtale vedrørende tilretteleggingstiltak	87

Vedlegg 6

Eksempelavtaler for tilrettelegging og merking av turruter

Retten til fri ferdsel i utmark har lang tradisjon i Norge og er nedfelt i Friluftsloven. Denne retten har avgjørende betydning for friluftslivet.

Tilretteleggingen av et godt tursti- og skiløypetilbud er et viktig virkemiddel for et aktivt friluftsliv.

For merking og opparbeidelse av turstier og skiløyper, er man avhengig av vedkommende grunneiers samtykke. Grunneier- og friluftsansjoner har felles interesse i at tilretteleggingen av slike tilbud skjer på en måte som imøtekommer allmennhetens behov samtidig som grunneiers rettigheter og naturvernansyn ivaretas.

For å bidra til dette, er det utarbeidet en egen eksempelavtale for tilrettelegging og merking av turstier og en egen eksempelavtale for tilrettelegging og merking av skiløyper. Disse avtaler regulerer forholdet mellom tilrettelegger og grunneier/rettighetshaver.

Partene anbefaler disse avtalene og at avtalene praktiseres med smidighet, i samarbeidets ånd og med gjensidig respekt for og forståelse for hverandres interesser.

Dersom foreninger ønsker tilskudd fra spillemidlene for å få finansiert nye tiltak, er det et krav at en avtale om bruk av trasé foreligger. Formuleringene i disse eksemplene er godkjent av Kulturdepartementet for bruk i en slik forbindelse, og Miljødirektoratet har godkjent avtalen for bruk i forbindelse med statlige friluftslivsmidler.

Avtalene er anbefalt av Den Norske Turistforening, Foreningen til Ski-Idrettens Fremme (Skiforeningen), Friluftsrådenes Landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, NORSKOG, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog og Norsk Allmenningsforbund.

AVTALE OM TILRETTELEGGING OG MERKING AV TURSTIER

Oppdatert per mai 2013

Mellom _____ (grunneieren) som grunneier av eiendommen
_____ gnr. ____ bnr. ____ i _____ kommune
og _____ (tilretteleggeren)
(Alternativt mellom grunneierlag/utmarkslag eller tilsvarende og tilrettelegger.)

1. Avtalens omfang

Avtalen er primært beregnet brukt mellom grunneiere og frivillige organisasjoner, friluftsråd og kommuner ved tilrettelegging og merking av turstier til friluftsbruk i utmark.

Dersom stien berører innmark, avtales dette i punkt 11.

2. Definisjon

Med turstier menes her traseer for ferdsel til fots som er ryddet for vegetasjon, men uten, eller med liten, grad av opparbeidelse av grunnen. De er vanligvis merket, og bredden er minimum 0,5 m.

Den eller de stier som omfattes av avtalen, er markert med rød strek på vedlagte kart.

3. Rydding, merking og skilting.

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for rydding, merking og skilting av turstier slik det framgår av vedlagte kart (jf pkt 2), samt vedlikehold av denne (jfr. pkt. 4). Dette skal skje på en slik måte at det ikke medfører skade på skog og omfatter normalt:

- Rydding av vegetasjon i traseen. Stien kan ryddes i inntil 2 m bredde mellom trestammene alt etter forholdene på stedet. Felling av trær krever særskilt samtykke fra grunneieren.
- Mindre tiltak i grunnen (fjerning av stein og stubber, enkle tiltak for å lede vannsig), samt utlegging av bru/klopp eller kavlelegging.
- Merking som kan bestå av maling på trær, varde eller stake/påle som er satt ned i bakken.
- Skilting og oppsett av informasjonstavler som kan settes opp der det er behov for slike. Plassering av tavler skal godkjennes av grunneier og mulig fellesbruk vurderes.

Rydding, merking og skilting skal skje i samsvar med Merkehandboka utgitt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund og Innovasjon Norge, 2013.

Der stien krysser gjerder som er nødvendige for dyrehold, skal tilretteleggeren sørge for at det etableres grind eller gjerdeklyver.

4. Vedlikehold

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for å vedlikeholde merkingen, stien og de innretninger som er anlagt som ledd i denne. Tilretteleggeren skal da følge samme regler som i pkt.3. Tilrettelegger har ansvar for rydding av søppel.

Tilrettelegger påtar seg ansvaret for et visst oppsyn med mer besøkte rasteplasser, særlig med hensyn til trefelling, kvistbryting, bålbrenning, forsøpling o.l. som kan skade grunneiers interesser eller naturgrunnlaget. Eventuelt grovt skadeverk skal meddeles grunneier umiddelbart for videre oppfølging

5. Skogsdrift og annen næringsutøvelse.

Grunneierens næringsutøvelse begrenses ikke av avtalen. Før igangsetting av arbeid som vil vanskeliggjøre bruk av stien, skal grunneier varsle tilrettelegger, som om nødvendig sørger for informasjon til brukerne. Om nødvendig blir partene enige om midlertidig omlegging av stien. Det vises for øvrig til Skogbruksloven og eventuell skogsertifisering for eiendommen.

6. Omlegging av stien

I avtaleperioden kan både grunneieren og tilretteleggeren kreve omlegging av stien når det er nødvendig av hensyn til grunneier eller friluftsbukerne. Slik omlegging krever enighet mellom partene, men samtykke skal ikke kunne nektes uten saklig grunn.

7. Erstatning

Det ytes ikke erstatning til grunneieren for de tiltak avtalen omfatter. Der merking og tilrettelegging medfører dokumentert økonomisk tap for grunneieren, kan det ytes erstatning etter særskilt overenskomst, som skal framgå av punkt 11.

8. Varighet

Denne avtalen gjelder i 10 år og fornyes automatisk for 10 år ad gangen dersom ingen av partene har sagt den opp ett år før avtaletidens utløp.

9. Opphør

Ved opphør av avtalen plikter tilretteleggeren å fjerne anlegg, skilt og andre innretninger, med mindre annet avtales.

Samtidig forplikter tilretteleggeren seg til å avlyse eventuell tinglysing.

10. Tvister

Eventuelle tvister om forståelsen av denne avtalen skal avgjøres ihht Lov om tvistemål.

11. Spesielle forhold

_____, ____/____ 20____

Grunneier

For tilretteleggeren

Tinglysing

Dersom partene finner det formålstjenlig kan denne avtalen tinglyses som heftelse på eiendommen gnr.____, bnr.____ på tilretteleggerens bekostning.

_____, ____/____ 20____

Grunneier

For tilretteleggeren

Kontaktinformasjon grunneier (navn, adresse, tlf, e-post):

Kontaktinformasjon tilrettelegger (navn, adresse, tlf, e-post):

*Avtalen er anbefalt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norskog, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog og Norsk Allmenningsforbund, mai 2003, og oppdatert mai 2013.
Direktoratet for naturforvaltning og Kulturdepartementet har godkjent avtalen til bruk i forbindelse med søknad om statlige friluftslivsmidler og spill*

AVTALE OM TILRETTELEGGING OG MERKING AV SKILØYPER MED INNTIL 4 METERS BREDDE

Oppdatert mai 2013

Mellom _____ (grunneieren) som grunneier av eiendommen
_____ gnr. ____ bnr. ____ i _____ kommune
og _____ (tilretteleggeren)
(Alternativt mellom grunneierlag/utmarkslag eller tilsvarende og tilrettelegger.)

1. Avtalens omfang

Avtalen er primært beregnet brukt mellom grunneiere og frivillige organisasjoner, friluftsråd og kommuner ved tilrettelegging og merking av skiløyper til friluftsbruk i utmark. Dersom løypen går over innmark, kan det settes begrensninger for tynge løypepreparering pga fare for isbrann. Dette avtales eventuelt i pkt. 13.

2. Definisjon.

Med skiløyper etter denne avtalen menes:

Løyper klasse A:

Disse løypene er ikke beregnet for maskinell preparering, men kan kjøres igjennom med snøskuter. De kan ha en største ryddebredde mellom trestammene på 2 meter. Slik løype bør i minst mulig grad ha preg av å være bearbeidet trasé.

Disse løypene er merket med tynn, stiplet rød strek på kartet.

Løyper klasse B:

Disse løypene er beregnet for snøskuterpreparering, men kan leilighetsvis kjøres gjennom med prepareringsmaskin. De kan ha en største bredde mellom trestammene på 3 meter.

Disse løypene er merket med tynn, rød strek på kartet.

Løyper klasse C:

Dette er hovedløyper, beregnet for prepareringsmaskin. De kan ha en største ryddebredde mellom trestammene på 4 meter. Etter avtale med grunneier kan det utføres maskinell planering på mindre strekninger.

Disse løypene er merket med tykk, rød strek på kartet.

For alle løypeklasser gjelder at man etter avtale med grunneier kan sikre løypene tilstrekkelig snødekke gjennom oppkvisting eller fjerning av nærstående trær. Tilsvarende gjelder for nødvendig utvidelse i skarpe svinger eller svinger i bratt terreng.

Andre løyper:

For lysløyper, turrennløyper og andre bredere hovedløyper forutsettes inngått særskilt avtale. Avtalen er ikke beregnet for sesongmessig kvisting av skiløyper i fjellet.

3. Rydding, merking og skilting.

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for rydding, merking og skilting av løyper, jf løypeklasse i pkt 2, samt vedlikehold av disse (jfr. pkt. 5). Dette skal skje på en slik måte at det ikke medfører skade på skog og omfatter normalt:

* Rydding av vegetasjon i traseen, jf avtalt løypeklasse. Felling av trær krever særskilt samtykke fra grunneieren.

* Mindre tiltak i grunnen (fjerning av stein og stubber, enkle tiltak for å lede vannsig), samt utlegging av bru/klopp eller kavlelegging.

- * Merking som kan bestå av maling på trær, eller på stake/påle som er satt ned i bakken.
 - * Skilting og oppsett av informasjonstavler som kan settes opp der det er behov for slike.
- Plassering av tavler skal godkjennes av grunneier og mulig fellesbruk vurderes.

Rydding, merking og skilting skal skje i samsvar med Merkehandboka utgitt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund og Innovasjon Norge, 2013.

4. Preparering

Maskinell preparering kan skje på grunnlag av avtalt/foreliggende løypekart. Eventuelle avvik må klareres med grunneier før iverksettelse. Det skal utvises særlig hensyn til plantefelt og ungskog.

5. Vedlikehold, nyanlegg og omlegginger.

Alt slikt arbeid utføres og bekostes normalt av tilrettelegger. Der det ligger til rette for det skal en tilstrebe løsninger som begge parter kan ha nytte av. I slike tilfeller avtales nærmere om deling av arbeid og kostnader. Arbeidet skal utføres på en måte som gir minst mulig skade på trær eller redusert skogproduksjon. Nyttbart virke felles, kvistes, kappes og behandles etter grunneiers anvisning. Nødvendig virke til klopper søkes utvist vederlagsfritt av grunneier. Drenering og planering i løypetraseen kan foretas etter særskilt avtale. Grinder, klopper og gjerder som må fjernes skal settes opp igjen etter endt skisesong. Forslag til nyanlegg og omlegginger av eldre løypetraseer skal forelegges og godkjennes av den enkelte grunneier. I slike tilfeller skal en tilstrebe løsninger som både kan gagne friluftslivet og skogbruket. Det anbefales at andre friluftsliv- og naturvernorganisasjoner gis anledning til å uttale seg til nyanlegg og omlegginger. Disse bør inviteres til befaringskurs dersom prosjektene kan være kontroversielle. Kommunen skal kontaktes hvis terrengarbeidene er av et omfang som kan utløse søknadskrav etter Plan- og bygningsloven.

6. Skogsdrift og annen næringsutøvelse.

Grunneiers næringsutøvelse begrenses ikke av avtalen. Før igangsetting av arbeid som vil vanskeliggjøre bruk av skiløypa, skal grunneier varsle tilrettelegger, og i samarbeid med denne sørge for informasjon til brukerne. Om nødvendig blir partene enige om midlertidig omlegging av løypa. Det vises for øvrig til Skogbruksloven og eventuell skogsertifisering for eiendommen.

7. Oppsyn, rasteplasser m.v.

Tilrettelegger påtar seg ansvaret for et visst oppsyn med mer besøkte rasteplasser, særlig med hensyn til trefellinger, kvistbryting, bålrensing, forsøpling o.l. som kan skade grunneiers interesser eller naturgrunnlaget. Eventuelt grovt skadeverk skal meddeles grunneier umiddelbart for videre oppfølging.

8. Omlegging av skiløype i avtaleperioden.

I avtaleperioden kan både grunneieren og tilretteleggeren kreve omlegging av løypa når det er nødvendig av hensyn til grunneier eller friluftsbreukerne. Slik omlegging krever enighet mellom partene, men samtykke skal ikke kunne nektes uten saklig grunn.

9. Erstatning

Bruk av skiløype i henhold til Friluftslovens bestemmelser og/eller merking av løyper gir ikke grunnlag for vederlag.

Det ytes ikke erstatning til grunneieren for de tiltak avtalen omfatter. Der merking og tilrettelegging medfører dokumentert økonomisk tap for grunneieren, kan det ytes

erstatning etter særskilt overenskomst, som skal framgå av punkt 13.

10. Varighet

Denne avtalen gjelder i 10 år og fornyes automatisk for 10 år ad gangen dersom ingen av partene har sagt den opp ett år før avtaletidens utløp.

11. Opphør

Ved opphør av avtalen plikter tilretteleggeren å fjerne anlegg, skilt og andre innretninger innen ett år, med mindre annet avtales. Samtidig forplikter tilretteleggeren seg til å avlyse eventuell tinglysing.

12. Tvister

Eventuelle tvister om forståelsen av denne avtalen skal avgjøres ihht Lov om tvistemål.

13. Spesielle forhold

_____, ____/____ 20____

Grunneier

For tilretteleggeren

Tinglysing

Dersom partene finner det formålstjenlig kan denne avtalen tinglyses som heftelse på eiendommen gnr._____, bnr._____ på tilretteleggerens bekostning.

_____, ____/____ 20____

Grunneier

For tilretteleggeren

Kontaktinformasjon grunneier (navn, adresse, tlf, e-post):

Kontaktinformasjon tilrettelegger (navn, adresse, tlf, e-post):

Avtalen er anbefalt av Den Norske Turistforening, Foreningen til Ski-Idrettens Fremme (Skiforeningen), Friluftsrådenes Landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, NORSKOG, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog og Norsk Allmenningsforbund, april 2005 og oppdatert mai 2013. Direktoratet for naturforvaltning og Kulturdepartementet har godkjent avtalen til bruk i forbindelse med søknad om statlige friluftslivsmidler og spillemidler.

VEDLEGG 7

SAMARBEIDSAVTALE VEDRØRENDE TILRETTELEGGINGSTILTAK

Mal for samarbeidsavtale er utarbeidet av SNO (Statens naturoppsyn i 2013)

SAMARBEIDSAVTALE MELLOM OG FOR BYGGING AV

1. Innledning:

Kort redegjørelse om prosjektet og bakgrunnen for det.

- Formål med tiltaket
- Foranledning/historikk
- Kort beskrivelse av tiltaket
- Involverte aktører og deres rolle
- Formaliteter
- Henvisning til prosjektbeskrivelse for eventuelle byggetekniske detaljer, nødvendige dispensasjoner og planavklaringer, tjenestekjøpsavtaler med underleverandører, med mer.

2. Prosjektgruppe/kontaktpersoner:

Ved større eller langvarige prosjekt/tiltak bør det opprettes en prosjektgruppe. Alternativt må det fastsettes hvem som er kontaktpersoner i de berørte etater/organisasjoner/andre.

- Prosjektleder/sekretær:
- Prosjektsøker/-eier:
- Grunneier:
- Ansvarlig for praktisk utføring:
- Andre:

3. Gjennomføringsplan:

TIDSROM	TILTAK	ANSVARLIGE	MEDVIRKENDE
Fra dato til dato	Forberedende arbeid ... Gjennomføring av tiltaket ... Opprydding/etterarbeid		
Dato	Prosjektslutt		

I tabellen over eller i en tekst under må det presiseres hvilke forpliktelser de ulike aktørene har.

4. Finansiering av tiltaket:

BIDRAGSYTER/PART: BELØP:
Navn Kr ...
Sum:

5. Eierskap:

Hvem eier anlegget; grunneier, organisasjon, Staten v/MD eller andre.

Ta med referanse til eventuell tinglyst avtale.

6. Tilsyn/vedlikehold:

Avtale om hvilken etat/organisasjon som har ansvaret for tilsyn og vedlikehold av det aktuelle tiltaket, samt hvordan kostander skal inndeckes.

7. Brudd på samarbeidsavtalen:

Konsekvenser dersom framdriftsplan eller frister ikke overholdes, eller parter ikke overholder avtalen eller trekker seg ut.

Underskrifter:

Grønn etat, Byrådsavdeling for byutvikling, Bergen kommune

Telefon: 55 56 92 60

Telefaks: 55 56 93 55

Postadresse: Postboks 7700, N-5020 Bergen

E-post: gronn.etat@bergen.kommune.no

Internettadresse: www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/gronn-etat